

Zielone Płuca Polski w 2021 r.

Główny Urząd Statystyczny
Urząd Statystyczny w Białymstoku

Warszawa, Białystok 2023

Opracowanie merytoryczne

Urząd Statystyczny w Białymstoku

pod kierunkiem

Ewy Kamińskiej-Gawryluk

Zespół autorski

Anna Godlewska, Natalia Jurylik, Renata Łapińska, Anna Rogalewska, Urszula Słucka, Anna Szeszko, Izabella Szpaczko

Prace redakcyjne, skład i opracowanie graficzne

Justyna Anna Kiluk, Dorota Żochowska

Publikacja dostępna na stronach internetowych

stat.gov.pl

bialystok.stat.gov.pl

Przy publikowaniu danych GUS prosimy o podanie źródła

Przedmowa

Przekazuję Państwu dziesiątą edycję publikacji przedstawiającej obszar Zielonych Płuc Polski w świetle danych statystycznych, wydawanej w cyklu trzyletnim. Opracowanie to po raz pierwszy zostało przygotowane w dwóch wersjach językowych, tj. polskiej i angielskiej, oraz udostępnione wyłącznie w formie elektronicznej na stronach internetowych Głównego Urzędu Statystycznego – stat.gov.pl i Urzędu Statystycznego w Białymstoku – bialystok.stat.gov.pl.

Idea Zielonych Płuc Polski została sformułowana w 1983 r. przez Krzysztofa Wolframa. Zakładała ona integrację ochrony środowiska z rozwojem gospodarczym i postępowaniem cywilizacyjnym w północno-wschodnim regionie kraju należącym do ostatnich w Europie obszarów o nieskażonej przyrodzie oraz niezwykłych walorach krajoznawczych i kulturowych. W 1988 r. podpisano porozumienie w sprawie kompleksowej ochrony i racjonalnego kształtowania środowiska na terenie Zielonych Płuc Polski. Sześć lat później Sejm Rzeczypospolitej Polskiej w specjalnej Deklaracji uznał obszar Zielonych Płuc Polski za region, w którym należy konsekwentnie przestrzegać zasad ekorozwoju. Do Porozumienia przystąpiło początkowo pięć ówczesnych województw: białostockie, łomżyńskie, olsztyńskie, ostrołęckie i suwalskie. W następnym latach dołączyły kolejne cztery, tj.: ciechanowskie, siedleckie, toruńskie i elbląskie. Według podziału administracyjnego kraju z 1999 r., Zielone Płuca Polski objęły województwa: podlaskie, warmińsko-mazurskie (bez gminy Kisielice), północno-wschodnią część mazowieckiego oraz fragmenty kujawsko-pomorskiego i pomorskiego. W 2006 r. do Zielonych Płuc Polski zostały włączone następne 24 gminy z terenu województwa kujawsko-pomorskiego.

Prezentowana publikacja jest opracowaniem analityczno-tabelarycznym wzbogaconym wykresami i mapami. Przedstawiono w niej m.in. charakterystykę warunków naturalnych, stanu, zagrożeń i ochrony środowiska oraz leśnictwa, sytuacji demograficznej i społecznej, infrastruktury komunalnej i mieszkaniowej oraz kultury i turystyki na terenie Zielonych Płuc Polski w przekrojach wojewódzkich i na tle kraju w 2021 r., a wybrane informacje zostały zaprezentowane według województw, powiatów i gmin. Ponadto w opracowaniu zamieszczono tablicę zawierającą ważniejsze dane o tym regionie z lat: 1993, 1996, 1999, 2003, 2006, 2009, 2012, 2015, 2018 i 2021.

Oddając w Państwa ręce niniejszą publikację mam nadzieję, że będzie ona źródłem przydatnych informacji. Jednocześnie pragnę wyrazić podziękowanie gestorom źródeł administracyjnych za przekazanie danych, które przyczyniły się do wzbogacenia jej treści.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego w Białymstoku

Ewa Kamińska-Gawryluk

Białystok, maj 2023 r.

Spis treści

	Str.
Przedmowa	3
Objaśnienia znaków umownych. Ważniejsze skróty	10
Synteza	12
Rozdział 1. Powierzchnia i podział administracyjny	14
Rozdział 2. Stan i ochrona środowiska. Leśnictwo	16
Wykorzystanie i ochrona powierzchni ziemi	16
Zasoby, wykorzystanie, zanieczyszczenie i ochrona wód	17
Zanieczyszczenie i ochrona powietrza	19
Energia odnawialna	20
Ochrona przyrody i różnorodności biologicznej	20
Odpady	21
Ekonomiczne aspekty ochrony środowiska	23
Leśnictwo	24
Rozdział 3. Ludność	27
Stan i struktura ludności	27
Ruch naturalny ludności	28
Migracje na pobyt stały	29
Rozdział 4. Rynek pracy	30
Pracujący	30
Bezrobocie rejestrowane	31
Rozdział 5. Mieszkania. Infrastruktura komunalna	32
Zasoby mieszkaniowe	32
Mieszkania oddane do użytkowania	32
Infrastruktura komunalna	32
Rozdział 6. Edukacja i wychowanie	34
Rozdział 7. Ochrona zdrowia i pomoc społeczna	36
Ochrona zdrowia	36
Pomoc społeczna	36
Rozdział 8. Kultura. Turystyka	37
Uwagi ogólne	40
Uwagi metodyczne	41

Spis wykresów

Wykres 1. Struktura powierzchni ogólnej według województw w 2021 r.	15
Wykres 2. Kierunki wykorzystania powierzchni w 2021 r.	16
Wykres 3. Struktura ścieków przemysłowych i komunalnych wymagających oczyszczania odprowadzonych do wód lub do ziemi	17
Wykres 4. Przepustowość komunalnych oczyszczalni ścieków	18
Wykres 5. Zanieczyszczenia powietrza zatrzymane w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń w zakładach szczególnie uciążliwych w % zanieczyszczeń wytworzonych	19
Wykres 6. Struktura powierzchni o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronionej w 2021 r.	20
Wykres 7. Odpady (z wyłączeniem odpadów komunalnych)	22
Wykres 8. Struktura nakładów na środki trwałe służące ochronie środowiska według kierunków inwestowania w 2021 r. (ceny bieżące)	23
Wykres 9. Struktura nakładów na środki trwałe służące gospodarce wodnej według kierunków inwestowania w 2021 r. (ceny bieżące)	24
Wykres 10. Lesistość w 2021 r.	25
Wykres 11. Struktura powierzchni lasów według form własności w 2021 r.	25
Wykres 12. Powierzchnia lasów na 1 mieszkańca w 2021 r.	26
Wykres 13. Struktura ludności według województw w 2021 r.	27
Wykres 14. Ludność na 1 km ² w 2021 r.	27
Wykres 15. Struktura ludności według miejsca zamieszkania w 2021 r.	28
Wykres 16. Przyrost naturalny na 1000 ludności	29
Wykres 17. Struktura pracujących według grup sekcji w 2021 r.	30
Wykres 18. Bezrobotni zarejestrowani na 100 osób w wieku produkcyjnym	31
Wykres 19. Zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca	33
Wykres 20. Studenci na 10 tys. ludności	35
Wykres 21. Ludność na 1 aptekę ogólnodostępną i punkt apteczny w 2021 r.	36
Wykres 22. Miejsca noclegowe w turystycznych obiektach noclegowych na 10 tys. ludności w 2021 r.	38
Wykres 23. Korzystający z noclegów w turystycznych obiektach noclegowych na 10 tys. ludności w 2021 r.	38
Wykres 24. Długość dróg dla rowerów	39

Spis map

Mapa 1. Zielone Płuca Polski na tle kraju w 2021 r.	14
Mapa 2. Zielone Płuca Polski w 2021 r.	15

Spis tablic dostępnych wyłącznie w formacie xls

- Tablica I. Ważniejsze dane o Zielonych Płucach Polski
- Tablica II. Ważniejsze dane o stanie, zagrożeniu i ochronie środowiska oraz leśnictwie według województw, powiatów i gmin w 2021 r.
- Tablica 1. Powierzchnia i podział administracyjny w 2021 r.
- Tablica 2. Układ pionowy powierzchni
- Tablica 3. Powierzchnie zlewni
- Tablica 4. Stan geodezyjny i kierunki wykorzystania powierzchni w 2021 r.
- Tablica 5. Grunty rolne wyłączone na cele nierolnicze i leśne na cele nieleśne w 2021 r.
- Tablica 6. Grunty rolne wyłączone na cele nierolnicze według klas bonitacyjnych w 2021 r.
- Tablica 7. Grunty zdewastowane i zdegradowane wymagające rekultywacji i zagospodarowania oraz grunty zrehabilitowane i zagospodarowane w 2021 r.
- Tablica 8. Powierzchnia i eksploatacja złóż torfów w 2021 r.
- Tablica 9. Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2021 r.
- Tablica 10. Miasta o decydującym zużyciu wody w gospodarce narodowej w 2021 r.
- Tablica 11. Gospodarowanie wodą w przemyśle w 2021 r.
- Tablica 12. Jakość wody z wodociągów dostarczanej ludności do spożycia w 2021 r.
- Tablica 13. Ścieki przemysłowe i komunalne odprowadzone do wód lub do ziemi w 2021 r.
- Tablica 14. Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczania odprowadzone do wód lub do ziemi w 2021 r.
- Tablica 15. Miasta o dużej skali zagrożenia ściekami w 2021 r.
- Tablica 16. Ścieki przemysłowe odprowadzone w 2021 r.
- Tablica 17. Ścieki przemysłowe wymagające oczyszczania odprowadzone do wód lub do ziemi w 2021 r.
- Tablica 18. Ścieki komunalne odprowadzone siecią kanalizacyjną w 2021 r.
- Tablica 19. Komunalne oczyszczalnie ścieków w 2021 r.
- Tablica 20. Osady z komunalnych oczyszczalni ścieków w 2021 r.
- Tablica 21. Zakłady szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza w 2021 r.
- Tablica 22. Zakłady szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza emitujące zanieczyszczenia pyłowe w 2021 r.
- Tablica 23. Zakłady szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza emitujące zanieczyszczenia gazowe w 2021 r.
- Tablica 24. Emisja i redukcja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych w 2021 r.
- Tablica 25. Miasta o dużej skali zagrożenia środowiska emisją zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych w 2021 r.
- Tablica 26. Odnawialne źródła energii w 2021 r.
- Tablica 27. Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w 2021 r.
- Tablica 28. Parki narodowe w 2021 r.

- Tablica 29. Parki krajobrazowe w 2021 r.
- Tablica 30. Obszary Natura 2000 w 2021 r.
- Tablica 31. Pomniki przyrody w 2021 r.
- Tablica 32. Tereny zieleni ogólnodostępnej i osiedlowej w 2021 r.
- Tablica 33. Szkody wyrządzone przez zwierzęta prawnie chronione oraz wypłacone odszkodowania w 2021 r.
- Tablica 34. Odpady oraz tereny ich składowania w 2021 r.
- Tablica 35. Odpady komunalne i nieczystości ciekłe w 2021 r.
- Tablica 36. Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska według kierunków inwestowania w 2021 r. (ceny bieżące)
- Tablica 37. Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska według źródeł finansowania w 2021 r. (ceny bieżące)
- Tablica 38. Nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej według kierunków inwestowania w 2021 r. (ceny bieżące)
- Tablica 39. Nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej według źródeł finansowania w 2021 r. (ceny bieżące)
- Tablica 40. Ważniejsze efekty rzeczowe oddanych do użytku inwestycji ochrony środowiska w 2021 r.
- Tablica 41. Efekty rzeczowe oddanych do użytku inwestycji gospodarki wodnej w 2021 r.
- Tablica 42. Gromadzenie środków pieniężnych z tytułu ochrony gruntów rolnych i leśnych w 2021 r.
- Tablica 43. Wykorzystanie środków pieniężnych z tytułu ochrony gruntów rolnych i leśnych w 2021 r.
- Tablica 44. Powierzchnia gruntów leśnych i lesistość w 2021 r.
- Tablica 45. Powierzchnia lasów w 2021 r.
- Tablica 46. Powierzchnia gruntów leśnych w zarządzie Lasów Państwowych w 2021 r.
- Tablica 47. Wybrane dane o lasach prywatnych i gminnych w 2021 r.
- Tablica 48. Zalesienia gruntów nieleśnych oraz powierzchnia gruntów nieleśnych przeznaczonych do zalesienia w 2021 r.
- Tablica 49. Zadrzewienia i pozyskanie drewna z zadrzewień w 2021 r.
- Tablica 50. Ludność w 2021 r.
- Tablica 51. Ludność w wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym w 2021 r.
- Tablica 52. Ruch naturalny ludności w 2021 r.
- Tablica 53. Migracje wewnętrzne i zagraniczne ludności na pobyt stały w 2021 r.
- Tablica 54. Pracujący w 2021 r.
- Tablica 55. Bezrobotni zarejestrowani w 2021 r.
- Tablica 56. Zasoby mieszkaniowe w 2021 r.
- Tablica 57. Mieszkania oddane do użytkowania w 2021 r.
- Tablica 58. Miasta obsługiwane przez sieć wodociągową, kanalizacyjną i gazową w 2021 r.
- Tablica 59. Ludność korzystająca z sieci wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej w 2021 r.

- Tablica 60. Miasta obsługiwane przez oczyszczalnie ścieków w 2021 r.
- Tablica 61. Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w 2021 r.
- Tablica 62. Wodociągi i kanalizacja w 2021 r.
- Tablica 63. Zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych w 2021 r.
- Tablica 64. Szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży w roku szkolnym 2021/22
- Tablica 65. Szkoły ponadpodstawowe dla młodzieży w roku szkolnym 2021/22
- Tablica 66. Szkoły policealne w roku szkolnym 2021/22
- Tablica 67. Uczelnie w roku akademickim 2021/22
- Tablica 68. Wychowanie przedszkolne w roku szkolnym 2021/22
- Tablica 69. Wybrane dane z zakresu ochrony zdrowia w 2021 r.
- Tablica 70. Pomoc społeczna stacjonarna i środowiskowa w 2021 r.
- Tablica 71. Biblioteki publiczne w 2021 r.
- Tablica 72. Obiekty wpisane do rejestru zabytków w 2021 r.
- Tablica 73. Muzea w 2021 r.
- Tablica 74. Kina stałe w 2021 r.
- Tablica 75. Ruch graniczny obywateli polskich i cudzoziemców według przejść granicznych w 2021 r.
- Tablica 76. Ruch graniczny pojazdów kołowych według przejść granicznych w 2021 r.
- Tablica 77. Baza noclegowa turystyki w 2021 r.
- Tablica 78. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON w 2021 r.

Objaśnienia znaków umownych

Symbol	Opis
Kreska (-)	oznacza, że zjawisko nie wystąpiło
Zero: (0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5
(0,0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05
Kropka (.)	oznacza: brak informacji, konieczność zachowania tajemnicy statystycznej lub że wypełnienie pozycji jest niemożliwe albo niecelowe
Znak Δ	oznacza, że nazwy zostały skrócone w stosunku do obowiązującej klasyfikacji
„W tym”	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy

Ważniejsze skróty

Skrót	Pełna nazwa
tys.	tysiąc
mln	milion
zł	złoty
szt.	sztuka
t	tona
km	kilometr
m ²	metr kwadratowy
km ²	kilometr kwadratowy
ha	hektar
m ³	metr sześcienny
dam ³	dekametr sześcienny
hm ³	hektometr sześcienny
kW	kilowat
MW	megawat
r.	rok
art.	artykuł
cd.	ciąg dalszy

Skrót	Pełna nazwa
dok.	dokończenie
itp.	i tym podobne
lp.	liczba porządkowa
m.in.	między innymi
np.	na przykład
Nr	numer
pkt	punkt
poz.	pozycja
p. proc.	punkt procentowy
tj.	to jest
tzn.	to znaczy
tzw.	tak zwany
Dz. U.	Dziennik Ustaw
PKD	Polska Klasyfikacja Działalności
WE	Wspólnota Europejska
ZPP	Zielone Płuca Polski

Skrót	Pełna nazwa
sekcje PKD 2007	
zakwaterowanie i gastronomia	działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
handel; naprawa pojazdów samochodowych	handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
działy PKD 2007	
gastronomia	działalność usługowa związana z wyżywieniem
działalność związana z turystyką	działalność organizatorów turystyki, pośredników i agentów turystycznych oraz pozostała działalność usługowa w zakresie rezerwacji i działalności z nią związane

Synteza

Zielone Płuca Polski (ZPP), położone w północno-wschodniej części kraju, obejmują województwo podlaskie (118 gmin), warmińsko-mazurskie (z wyjątkiem gminy Kisielice, tj. 115 gmin), północno-wschodnią część mazowieckiego (114 gmin) oraz fragmenty kujawsko-pomorskiego (33 gminy) i pomorskiego (6 gmin).

W 2021 r. powierzchnia ZPP wynosiła 63,2 tys. km² i stanowiła 20,2% ogólnej powierzchni kraju. Największa część obszaru Zielonych Płuc Polski usytuowana była w województwie warmińsko-mazurskim (38,0%), a najmniejsza – w województwie pomorskim (1,3%).

Według ewidencji geodezyjnej, na początku 2021 r. użytki rolne zajmowały 60,4% ogólnej powierzchni ekoregionu, a grunty leśne łącznie z zadrzewionymi i zakrzewionymi – 29,9%. W porównaniu ze stanem na początku 2018 r. struktura wykorzystania powierzchni ZPP nie uległa istotnej zmianie.

W 2021 r. na terenie Zielonych Płuc Polski na potrzeby gospodarki narodowej i ludności pobrano 772,1 hm³ wody, tj. o 1,5% mniej niż trzy lata wcześniej.

Na obszarze ekoregionu w analizowanym roku do wód lub do ziemi odprowadzono 585,9 hm³ ścieków przemysłowych i komunalnych, a ich ilość w stosunku do 2018 r. zwiększyła się o 4,5%. W 2021 r. prawie wszystkie ścieki (tj. 99,4% ogółu) podlegały procesom oczyszczania.

W 2021 r. na terenie Zielonych Płuc Polski z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza wyemitowano 1,6 tys. t zanieczyszczeń pyłowych i 29,6 tys. t zanieczyszczeń gazowych (bez dwutlenku węgla). W porównaniu z wielkością emisji w 2018 r. zanotowano spadek odpowiednio o 23,4% i 3,8%.

W końcu 2021 r. sumaryczna moc instalacji odnawialnych źródeł energii (OZE) na terenie ekoregionu wynosiła 1682,6 MW i w okresie trzech lat zwiększyła się o 45,5%.

W końcu omawianego roku powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona na obszarze ZPP obejmowała 2236,4 tys. ha, co stanowiło 35,4% powierzchni ogólnej ekoregionu. W odniesieniu do stanu w końcu 2018 r. nie uległa ona istotnej zmianie.

W gminach ZPP w 2021 r. wytworzono 2666,1 tys. t odpadów (z wyłączeniem odpadów komunalnych), tj. o 1,7% więcej niż trzy lata wcześniej, oraz zebrano łącznie 1233,5 tys. t odpadów komunalnych (o 8,4% więcej niż w 2018 r.), w tym 36,5% (w 2018 r. – 22,9%) stanowiły odpady zebrane selektywnie.

W analizowanym roku na obszarze Zielonych Płuc Polski wartość nakładów na środki trwałe służące ochronie środowiska wyniosła 1018,7 mln zł (o 12,5% więcej niż w 2018 r.), a gospodarce wodnej – 229,7 mln zł (o 11,1% mniej).

W końcu 2021 r. lasy występujące na terenie ekoregionu zajmowały obszar 1839,8 tys. ha. W porównaniu ze stanem w końcu 2018 r. odnotowano niewielki wzrost ich powierzchni – o 0,1%. Wskaźnik lesistości, podobnie jak przed trzema laty ukształtował się na poziomie 29,1%.

W gminach Zielonych Płuc Polski w końcu analizowanego roku mieszkało 3878,7 tys. osób, tj. o 3,2% mniej niż przed trzema laty. Analizując strukturę ludności według ekonomicznych grup wieku, można zauważyć, iż sukcesywnie zmniejsza się udział ludności w wieku produkcyjnym w ogólnej populacji mieszkańców ekoregionu, a zwiększa się odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym.

W 2021 r. na terenie Zielonych Płuc Polski zanotowano ujemny przyrost naturalny. Wyniósł on minus 21,9 tys., podczas gdy w 2018 r. ukształtował się na poziomie minus 3,0 tys. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych ludności na pobyt stały było również ujemne i w 2021 r. wyniosło minus 5,8 tys. osób, natomiast trzy lata wcześniej – minus 8,2 tys. osób.

W końcu grudnia 2021 r. na terenie Zielonych Płuc Polski zarejestrowanych było 119,5 tys. osób bezrobotnych, tj. o 13,8% mniej niż w końcu 2018 r.

W końcu 2021 r. w gminach należących do ZPP znajdowało się 1508,1 tys. mieszkań, a w okresie trzech lat zasoby mieszkaniowe powiększyły się o 40,6 tys. mieszkań. W 2021 r. na terenie ZPP oddano do użytkowania 21,1 tys. mieszkań, tj. o 40,6% więcej niż w 2018 r.

W końcu 2021 r. w gminach należących do ZPP z sieci wodociągowej korzystało 92,5% ogółu ludności ZPP (tj. o 0,4 p. proc. więcej niż trzy lata wcześniej), z sieci kanalizacyjnej – 65,3% (o 0,8 p. proc. więcej), a z gazu sieciowego – 35,2% (o 1,9 p. proc. więcej).

W końcu grudnia analizowanego roku udział ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków wśród ludności ogółem zamieszkałej na obszarze ZPP wynosił 67,8% i w porównaniu ze stanem w końcu 2018 r. zwiększył się o 1,0 p. proc.

We wrześniu 2021 r. na terenie Zielonych Płuc Polski działały 1603 szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży, w których kształciło się 317,0 tys. uczniów. Liczba tego typu placówek zmniejszyła się o 53, zaś liczba uczniów zwiększyła się o 0,6% w porównaniu z zanotowaną trzy lata wcześniej.

W roku szkolnym 2021/22 na obszarze ekoregionu funkcjonowały 754 ponadpodstawowe szkoły dla młodzieży, do których uczęszczało łącznie 161,3 tys. uczniów. W stosunku do roku szkolnego 2018/19 przybyło 40 szkół tego typu, a liczba ich uczniów zwiększyła się o 30,3%.

W końcu grudnia 2021 r. na 28 uczelniach i w 23 filiach (uczelnia mających siedzibę poza obszarem ZPP) zlokalizowanych na terenie Zielonych Płuc Polski kształciło się 82,6 tys. studentów (łącznie z cudzoziemcami), tj. o 4,9% mniej niż w końcu grudnia 2018 r.

Wychowaniem przedszkolnym w gminach ZPP w roku szkolnym 2021/22 objęto 144,8 tys. dzieci. Do placówek funkcjonujących na obszarze ekoregionu w analizowanym roku szkolnym uczęszczało o 7,7% więcej dzieci niż trzy lata wcześniej.

W końcu 2021 r. w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej na terenie Zielonych Płuc Polski działało 2358 przychodni i 451 praktyk lekarskich, realizujących świadczenia finansowane ze środków publicznych. W porównaniu ze stanem w końcu 2018 r. liczba przychodni na obszarze ZPP wzrosła o 3,5%, natomiast liczba praktyk lekarskich zmniejszyła się o 28,8%.

W końcu omawianego roku placówki opieki nad dziećmi do lat 3 zlokalizowane na obszarze Zielonych Płuc Polski dysponowały łącznie 15,1 tys. miejsc. Liczba tych miejsc w gminach ekoregionu wzrosła o 43,9% w porównaniu z zanotowaną trzy lata wcześniej.

W końcu 2021 r. w domach i zakładach pomocy społecznej na terenie ZPP przebywało 12,6 tys. mieszkańców, tj. o 1,8% więcej niż w końcu grudnia 2018 r.

Według stanu w końcu lipca 2021 r., turystyczne obiekty noclegowe zlokalizowane na obszarze Zielonych Płuc Polski dysponowały 76,7 tys. miejsc noclegowych. Ich liczba zmniejszyła się o 7,1% w porównaniu z zanotowaną trzy lata wcześniej. W 2021 r. w obiektach tych zatrzymało się 1937,6 tys. turystów, tj. o 33,6% mniej niż w 2018 r.

W końcu 2021 r. na terenie ZPP znajdowało się 2532,2 km dróg dla rowerów. Ich długość wzrosła o 664,0 km w odniesieniu do zanotowanej w końcu grudnia 2018 r.

Według danych rejestru REGON, w końcu 2021 r. na terenie Zielonych Płuc Polski zarejestrowanych było 389,9 tys. podmiotów gospodarki narodowej (bez osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie). W porównaniu ze stanem w końcu 2018 r. ich liczba zwiększyła się o 10,4%.

Rozdział 1. Powierzchnia i podział administracyjny

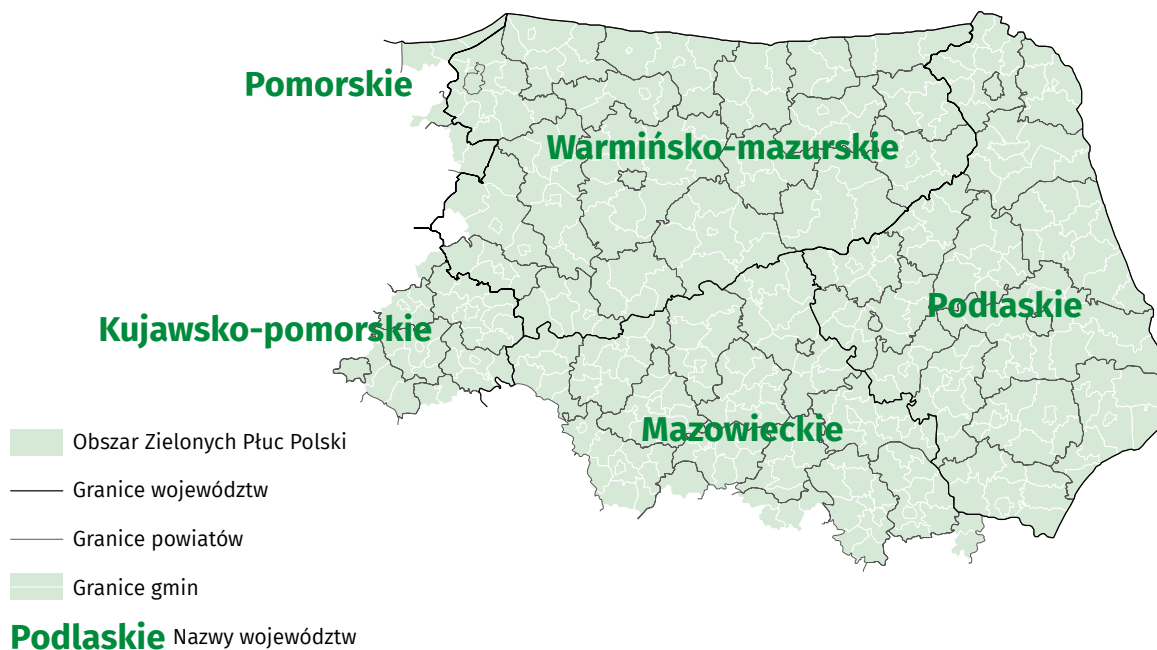
Zielone Płuca Polski (ZPP) obejmują północno-wschodnią część kraju. Zajmują one powierzchnię 63,2 tys. km², tj. 20,2% ogólnej powierzchni kraju.

Mapa 1. Zielone Płuca Polski na tle kraju w 2021 r.
Stan w dniu 31 grudnia

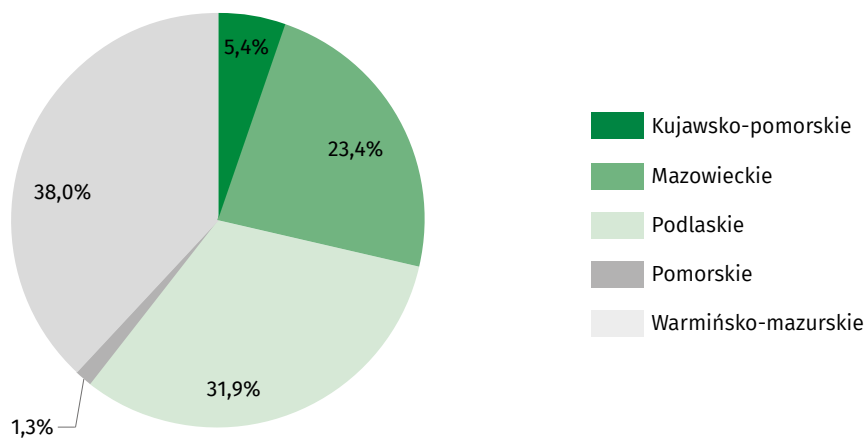
W granicach ekoregionu znajduje się 386 gmin położonych na terenie 5 województw: podlaskiego (118 gmin), warmińsko-mazurskiego (115 gmin), mazowieckiego (114 gmin), kujawsko-pomorskiego (33 gminy) oraz pomorskiego (6 gmin).

Mapa 2. Zielone Płuca Polski w 2021 r.
Stan w dniu 31 grudnia

Największy obszar Zielonych Płuc Polski usytuowany jest w województwie warmińsko-mazurskim (24,0 tys. km², tj. 38,0% ogólnej powierzchni ZPP), a najmniejszy – w województwie pomorskim (0,8 tys. km², tj. 1,3%).

Wykres 1. Struktura powierzchni ogólnej według województw w 2021 r.
Stan w dniu 31 grudnia

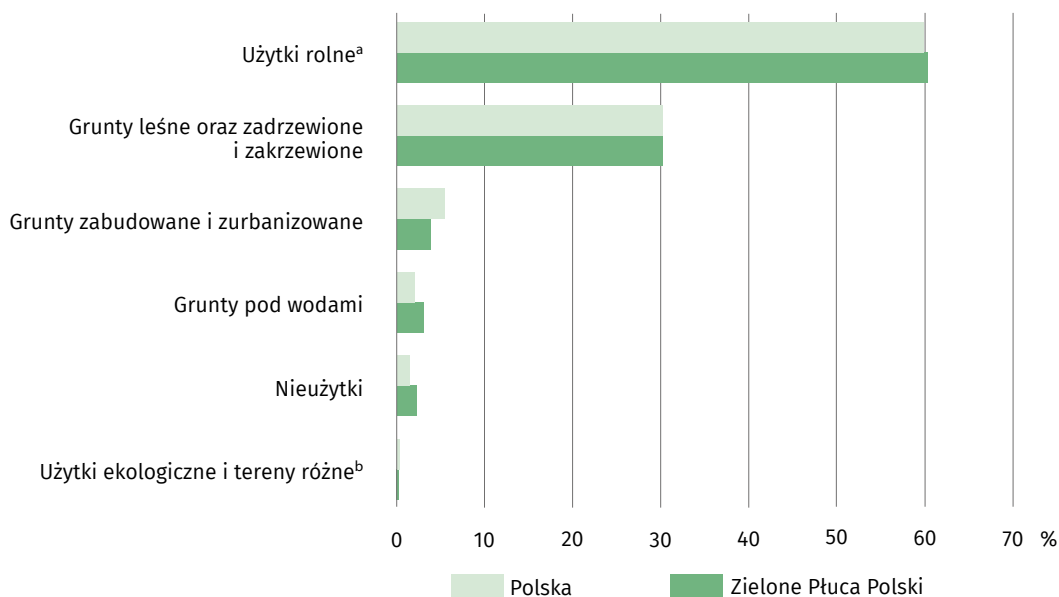
Rozdział 2. Stan i ochrona środowiska. Leśnictwo

Wykorzystanie i ochrona powierzchni ziemi

Według ewidencji geodezyjnej, na początku 2021 r. użytki rolne oraz grunty leśne, zadrzewione i zakrzewione stanowiły 90,3% powierzchni Zielonych Płuc Polski (ZPP), podczas gdy w kraju – 90,4% powierzchni ogólnej. Użytki rolne zajmowały 60,4% powierzchni ekoregionu (3827,0 tys. ha), a grunty leśne łącznie z zadrzewionymi i zakrzewionymi – 29,9% (1889,5 tys. ha). W porównaniu ze stanem na początku 2018 r. struktura wykorzystania powierzchni ZPP nie uległa istotnej zmianie.

Wykres 2. Kierunki wykorzystania powierzchni w 2021 r.

Stan w dniu 1 stycznia

a łącznie z gruntami zadrzewionymi i zakrzewionymi na użytkach rolnych. b Grunty przeznaczone do rekultywacji oraz niezagospodarowane grunty zrekultrywowane, wały obronne nieprzystosowane do ruchu kołowego.

Źródło: dane Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.

W 2021 r. na cele nierolnicze i nieleśne na obszarze Zielonych Płuc Polski wyłączono 591 ha gruntów (544 ha gruntów rolnych i 47 ha gruntów leśnych), tj. 9,1% ogółu tych gruntów w Polsce. W odniesieniu do 2018 r. odnotowano wzrost ich powierzchni na terenie ekoregionu o 36,2%. Pod budowę osiedli mieszkaniowych przeznaczono 46,7% wyłączonych gruntów, na tereny przemysłowe – 30,5%, pod użytki kopalne – 4,9%, a pod drogi i szlaki komunikacyjne – 2,7%.

W końcu 2021 r. na terenie ZPP znajdowało się 10,6 tys. ha (w kraju – 62,3 tys. ha) gruntów zdewastowanych i zdegradowanych, tj. o 2,6% mniej niż w końcu 2018 r. W analizowanym roku zrekultrywowano 361 ha gruntów (głównie na cele rolnicze – 329 ha), a zagospodarowano 42 ha (w tym na cele rolnicze 35 ha).

Zasoby, wykorzystanie, zanieczyszczenie i ochrona wód

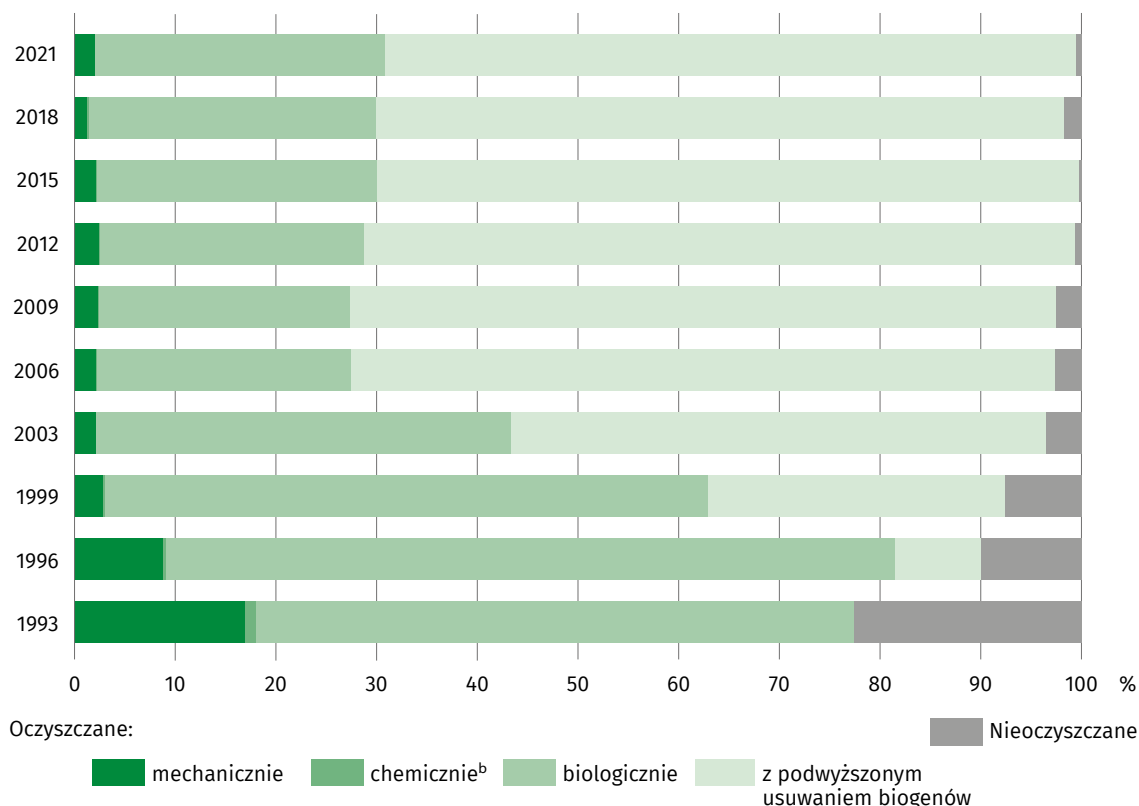
W 2021 r. na obszarze Zielonych Płuc Polski na potrzeby gospodarki narodowej i ludności pobrano 772,1 hm³ wody, co stanowiło 8,3% ogólnego poboru wody w Polsce. Pobór wody na terenie ekoregionu był o 1,5% niższy w porównaniu z zanotowanym w 2018 r.

W 2021 r. na terenie ZPP najwięcej wody pobrano na cele produkcyjne – 486,8 hm³ (63,1% poboru ogółem) oraz na eksploatację sieci wodociągowej – 228,7 hm³ (29,6%). Do napełniania i uzupełniania stawów rybnych pobrano 56,6 hm³ (7,3%) wody.

W 2021 r. wśród miast należących do ekoregionu największe zużycie wody (na poziomie 438,6 hm³) odnotowano w Ostrołęce w województwie mazowieckim, przy czym 99,6% tej wody było przeznaczone na cele przemysłowe.

Na terenie Zielonych Płuc Polski w 2021 r. do wód lub do ziemi odprowadzono 585,9 hm³ ścieków przemysłowych i komunalnych. Stanowiły one 7,5% ogółu takich ścieków w Polsce. W stosunku do 2018 r. na obszarze ZPP ich ilość zwiększyła się o 4,5%.

Wykres 3. Struktura ścieków przemysłowych i komunalnych^a wymagających oczyszczenia odprowadzonych do wód lub do ziemi

^a Dane od 2012 r. nie są w pełni porównywalne z danymi za lata poprzednie z powodu zmiany metodologii badania ścieków komunalnych. ^b Od 2003 r. dane o ściekach oczyszczanych chemicznie dotyczą tylko ścieków przemysłowych.

W 2021 r. na obszarze ekoregionu 25,8% (150,9 hm³) ścieków przemysłowych i komunalnych wymagało oczyszczenia (6,7% ścieków tego rodzaju w kraju). W porównaniu z 2018 r. ich ilość zwiększyła się o 1,1%. W 2021 r. prawie wszystkie ścieki (tj. 99,4%) na terenie ZPP podlegały procesom oczyszczenia. Większość z nich oczyszczono w oczyszczalniach z podwyższonym usuwaniem biogenów, tj. wyposażonych w wysoko efektywne technologie oczyszczania umożliwiające zwiększoną redukcję azotu i fosforu. W 2021 r. udział tych ścieków w ogólnej ilości ścieków oczyszczanych

na obszarze ZPP wyniósł 69,0%, ścieków oczyszczanych biologicznie – 28,9%, w sposób mechaniczny – 2,0%, natomiast chemicznie – 0,1%. Część ścieków wymagających oczyszczania nie została poddana tym procesom. W 2021 r. ilość ścieków nieoczyszczanych ukształtowała się na poziomie 0,9 hm³ (tj. 0,6% ścieków wymagających oczyszczania) i została w całości odprowadzona bezpośrednio z zakładów przemysłowych. Stanowiły one 0,7% ogólnej ilości ścieków nieoczyszczanych w Polsce.

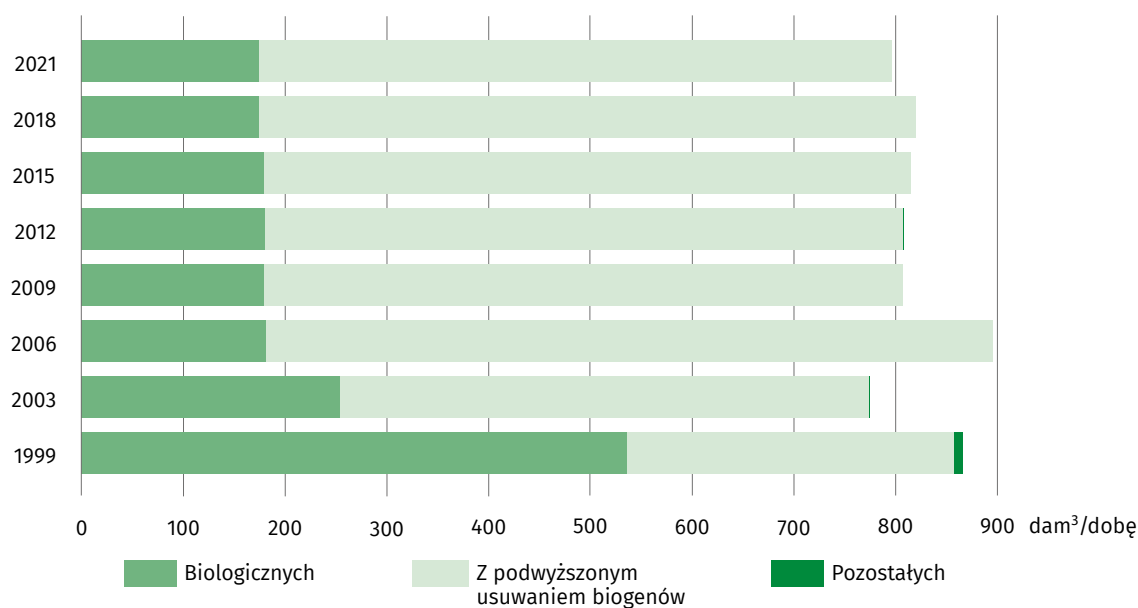
W 2021 r. na terenie Zielonych Płuc Polski odprowadzono 479,8 hm³ ścieków przemysłowych (tj. 7,4% ogółu takich ścieków w kraju), z czego 465,9 hm³ odprowadzono do wód lub do ziemi, a 13,8 hm³ – siecią kanalizacyjną. Ilość odprowadzonych ścieków przemysłowych w odniesieniu do 2018 r. zwiększyła się o 5,2%, w tym odprowadzonych do wód lub do ziemi – o 5,4%. W analizowanym roku oczyszczania wymagało 30,9 hm³ ścieków przemysłowych, przy czym 97,1% zostało poddanych procesom oczyszczania. Wśród ścieków oczyszczanych dominowały ścieki poddane biologicznym procesom oczyszczania (57,3%) oraz oczyszczane metodą podwyższonego usuwania biogenów (32,3%).

W 2021 r. na obszarze ZPP siecią kanalizacyjną odprowadzono do wód lub do ziemi 120,0 hm³ ścieków komunalnych (tj. 8,8% ogólnej ilości odprowadzonych ścieków komunalnych w Polsce). Zostały one w całości oczyszczone, w tym 78,2% metodą podwyższonego usuwania biogenów i 21,8% biologicznie.

Na terenie ekoregionu w końcu 2021 r. działało 509 oczyszczalni komunalnych (w kraju – 3276), z tego 397 biologicznych i 112 z podwyższonym usuwaniem biogenów. Ich liczba wzrosła o 10 w odniesieniu do zanotowanej w końcu 2018 r. łączna przepustowość projektowa tych oczyszczalni wynosiła 797,6 dam³ na dobę (3 lata wcześniej – 815,8 dam³ na dobę).

Wykres 4. Przepustowość komunalnych oczyszczalni ścieków^a

Stan w dniu 31 grudnia

^a Według projektu; pracujących na sieci kanalizacyjnej.

W omawianym roku na terenie Zielonych Płuc Polski oczyszczalnie komunalne wytworzyły 49,0 tys. t suchej masy osadów ściekowych (tj. 8,4% ogółu osadów wytworzonych w Polsce). W porównaniu z 2018 r. ich ilość zmniejszyła się o 2,3%. Z całkowitej masy ponownie wykorzystano 36,8% osadów (głównie w rolnictwie), a 17,5% czasowo zmagazynowano. Ilość osadów dotychczas nagromadzonych na terenie oczyszczalni, według stanu w końcu 2021 r., wynosiła 17,4 tys. t suchej masy (tj. 8,3% ogółu osadów tego rodzaju w kraju). W stosunku do stanu sprzed trzech lat ich ilość uległa zmniejszeniu o 15,5%.

Zanieczyszczenie i ochrona powietrza

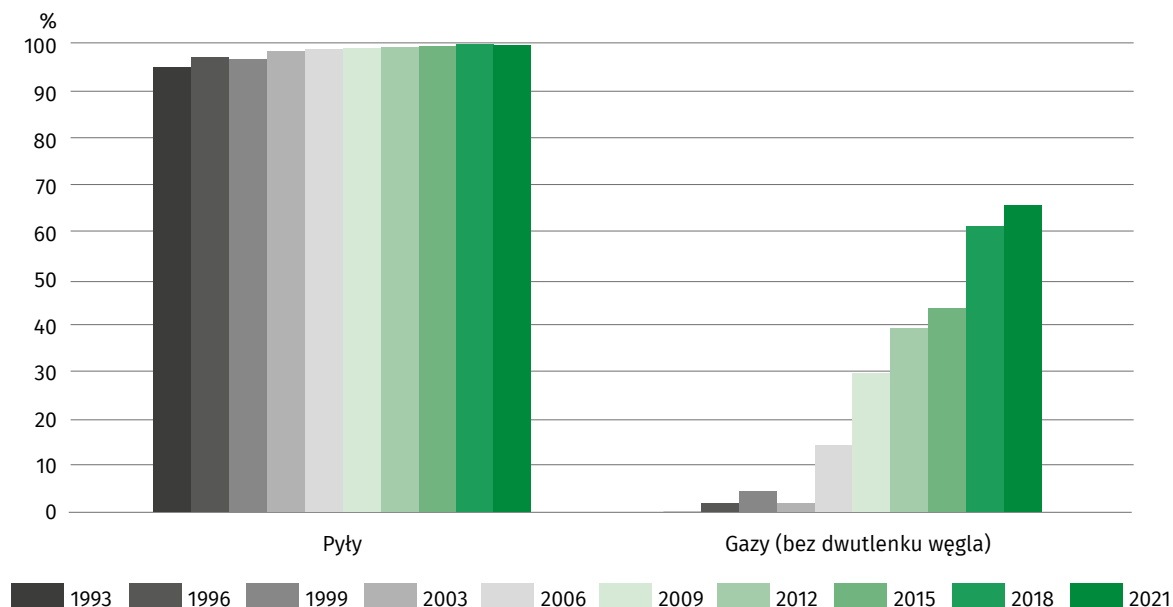
W końcu 2021 r. na terenie Zielonych Płuc Polski funkcjonowały 204 zakłady szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza (tj. 11,1% obiektów tego typu w Polsce). W porównaniu z końcem 2018 r. ich liczba zmniejszyła się o 4. Urządzenia do redukcji zanieczyszczeń pyłowych posiadało 121 zakładów (59,3% ogółu), a tylko 29 (14,2%) spośród nich było wyposażonych w urządzenia do redukcji zanieczyszczeń gazowych.

Emisja zanieczyszczeń pyłowych w 2021 r. na obszarze Zielonych Płuc Polski wyniosła 1,6 tys. t (7,4% emisji krajowej) i w porównaniu z wielkością emisji w 2018 r. była o 23,4% mniejsza. Znaczna ilość zanieczyszczeń pyłowych (72,5% ogólnej emisji pyłów na terenie ZPP) pochodziła ze spalania paliw.

Emisja zanieczyszczeń gazowych (bez dwutlenku węgla) na terenie ekoregionu w analizowanym roku osiągnęła 29,6 tys. t (2,7% emisji krajowej) i była o 1,2 tys. t, tj. o 3,8% mniejsza niż w 2018 r. Biorąc pod uwagę miasta położone na obszarze Zielonych Płuc Polski stwierdzono, że w 2021 r. najwięcej zanieczyszczeń gazowych (łącznie z dwutlenkiem węgla) zostało wyemitowanych z zakładów szczególnie uciążliwych zlokalizowanych w Ostrołęce – 2635,5 tys. t.

Na terenie ZPP w 2021 r. zdecydowana większość, tj. 99,5% (w Polsce – 99,9%), zanieczyszczeń pyłowych wytworzonych przez zakłady szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza została zatrzymana w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń powietrza. W przypadku zanieczyszczeń gazowych (bez dwutlenku węgla) wskaźnik ten wyniósł 65,5% (w Polsce – 73,5%). Oznacza to, że w porównaniu z 2018 r. stopień redukcji zanieczyszczeń pyłowych był niższy o 0,1 p. proc., a w przypadku zanieczyszczeń gazowych – o 4,9 p. proc. wyższy.

Wykres 5. Zanieczyszczenia powietrza zatrzymane w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń w zakładach szczególnie uciążliwych w % zanieczyszczeń wytworzonych

Energia odnawialna

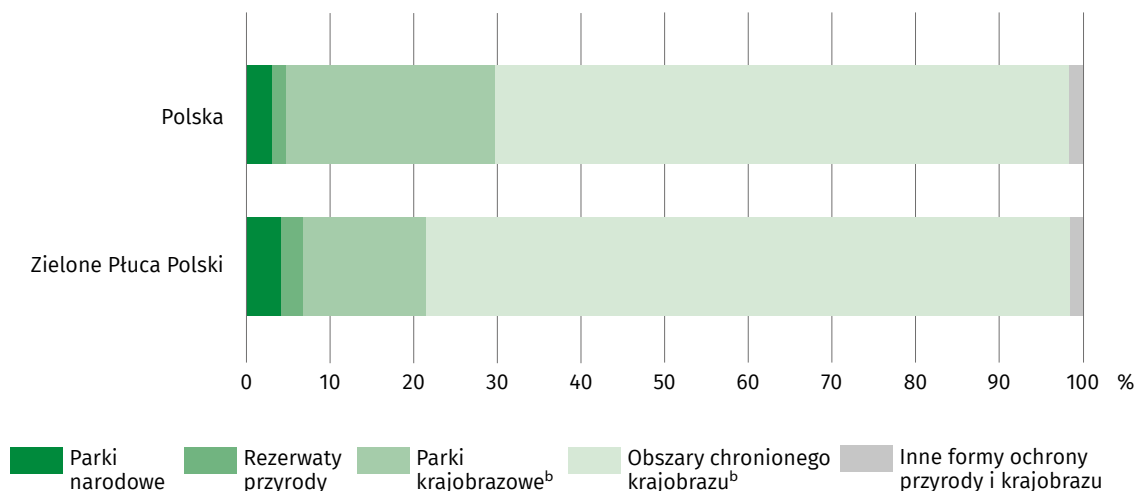
Energia ze źródeł odnawialnych to energia uzyskiwana z naturalnych procesów przyrodniczych, stanowiąca alternatywę dla tradycyjnych, nieodnawialnych nośników energii wytwarzanych z paliw kopalnych. Jej wykorzystywanie przyczynia się do zmniejszenia oddziaływania na środowisko naturalne poprzez ograniczenie emisji szkodliwych substancji, zwłaszcza gazów cieplarnianych.

Według danych Urzędu Regulacji Energetyki, w końcu grudnia 2021 r. sumaryczna moc instalacji odnawialnych źródeł energii (OZE) na terenie ZPP wynosiła 1682,6 MW (tj. 14,5% ogólnej mocy OZE zainstalowanych w Polsce) i w porównaniu z zanotowaną trzy lata wcześniej zwiększyła się o 45,5%. W 2021 r. na obszarze ekoregionu, podobnie jak w skali kraju, najwyższą moc zainstalowaną odnotowano w przypadku instalacji OZE wykorzystujących energię wiatru (odpowiednio 1052,2 MW i 7225,0 MW).

Ochrona przyrody i różnorodności biologicznej

Ustanawianie obszarów prawnie chronionych jest ważnym elementem realizacji celów ochrony przyrody w Polsce i stanowi zabezpieczenie ekosystemów przed skutkami niekontrolowanej antropopresji. W końcu 2021 r. powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona na terenie Zielonych Płuc Polski obejmowała 2236,4 tys. ha (w Polsce – 10109,1 tys. ha), co stanowiło 35,4% powierzchni ogólnej ZPP (w Polsce – 32,3%). W porównaniu ze stanem w końcu 2018 r. zwiększyła się ona o 0,5 tys. ha. W końcu 2021 r. na 1 mieszkańca Zielonych Płuc Polski przypadało 5745 m² obszarów prawnie chronionych (w Polsce – 2667 m²).

Wykres 6. Struktura powierzchni o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronionej^a w 2021 r.
Stan w dniu 31 grudnia

a Dane nie uwzględniają informacji o obszarach sieci Natura 2000, obejmują tylko tę ich część, która mieści się w granicach pozostałych obszarów prawnie chronionych. b Bez powierzchni rezerwatów przyrody i innych form ochrony przyrody położonych na ich terenie.

Najwyższą pozycję wśród prawnie chronionych form ochrony przyrody zajmują parki narodowe. W końcu 2021 r. na terenie Zielonych Płuc Polski odnotowano 4 parki narodowe, które w całości położone były na terenie województwa podlaskiego. Ich obszar wynosił 92,2 tys. ha, a pod ochroną ścisłą znajdowało się 16,7% powierzchni tych parków. Powierzchnia parków narodowych stanowiła 29,3% ich ogólnej powierzchni w kraju i 1,5% powierzchni ogólnej ZPP. W porównaniu ze stanem w końcu 2018 r. ich obszar nie uległ zmianie. Największa część powierzchni (38,6%) omawianych parków na terenie ekoregionu znajdowała się pod gruntami leśnymi.

W końcu 2021 r. wśród obszarów prawnie chronionych na terenie Zielonych Płuc Polski znajdowały się również rezerваты przyrody zajmujące 61,3 tys. ha, tj. 35,9% ich ogólnej powierzchni w Polsce i 1,0% powierzchni ZPP ogółem. W odniesieniu do stanu w końcu 2018 r. ich powierzchnia w granicach ekoregionu uległa nieznacznemu zwiększeniu.

W końcu grudnia 2021 r. powierzchnia parków krajobrazowych (bez powierzchni rezerwatów przyrody i innych form ochrony przyrody położonych na ich terenie) na obszarze Zielonych Płuc Polski wynosiła 329,8 tys. ha. Stanowiła ona 13,1% ogólnej powierzchni parków krajobrazowych w Polsce i 5,2% powierzchni ogólnej ZPP. W stosunku do stanu sprzed trzech lat powierzchnia parków tego rodzaju na terenie ekoregionu zmniejszyła się o 0,2%.

Dominującą pod względem powierzchni formą ochrony przyrody na terenie ekoregionu są obszary chronionego krajobrazu. W końcu 2021 r. zajmowały one 1714,8 tys. ha (bez powierzchni rezerwatów przyrody i innych form ochrony przyrody położonych na ich terenie), co stanowiło 24,8% powierzchni obszarów chronionego krajobrazu w Polsce i 27,1% ogólnej powierzchni Zielonych Płuc Polski. W porównaniu ze stanem w końcu 2018 r. ich powierzchnia zmniejszyła się nieznacznie (o 1,0 tys. ha).

W końcu 2021 r. na obszarze ZPP zarejestrowanych było 5640 pomników przyrody (w Polsce – 35043), a wśród nich występowały: pojedyncze drzewa (4367), grupy drzew (794), głązy narzutowe (300), aleje (125) oraz skałki, grotty, jaskinie i inne (54). W odniesieniu do zanotowanej przed trzema laty ich liczba zmniejszyła się o 119.

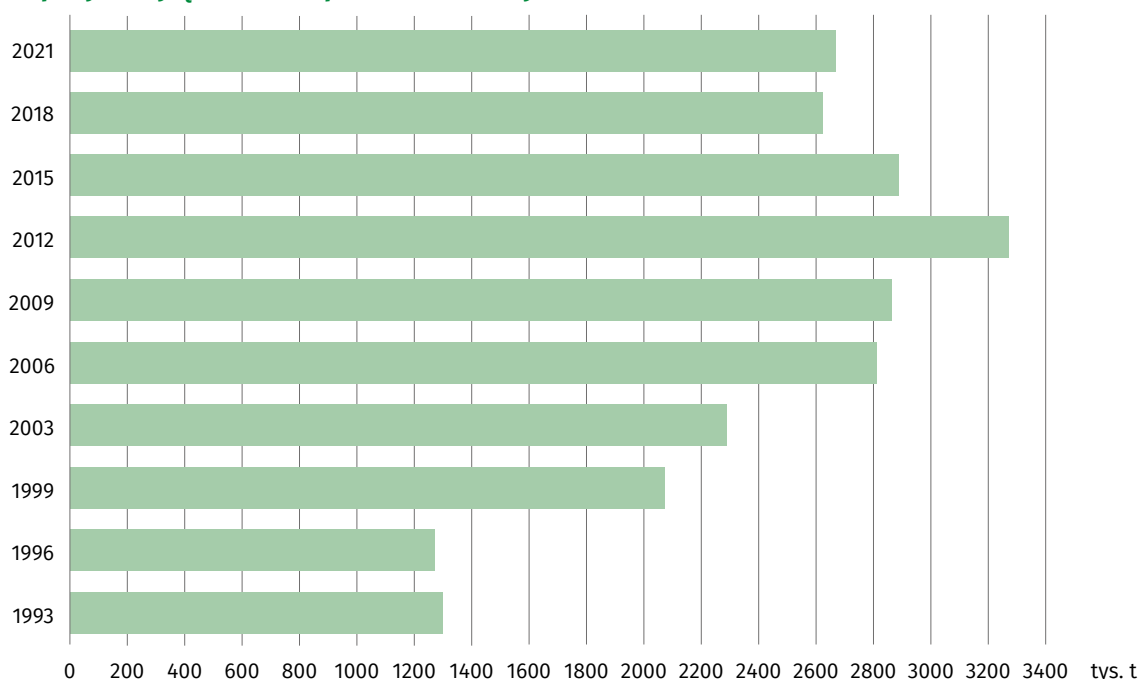
W końcu 2021 r. powierzchnia parków spacerowo-wypoczynkowych, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej na obszarze Zielonych Płuc Polski wynosiła 4512 ha i stanowiła 7,2% powierzchni terenów zielonych tego rodzaju w Polsce i 0,1% powierzchni ekoregionu ogółem. Była ona o 102 ha większa niż trzy lata wcześniej. Na 1 mieszkańca ZPP przypadało 11,6 m² omawianych terenów zielonych. Większość, tj. 86,7% wyżej wymienionych terenów zieleni znajdowało się w miastach, zajmując 1,7% ich powierzchni. Na 1 mieszkańca miast na obszarze ZPP przypadało 87,5 m² terenów zieleni ogólnodostępnej i osiedlowej.

Niedźwiedź, ryś, wilk, żubr i bóbr to gatunki prawnie chronione, których sposób bytowania może powodować szkody w uprawach, lesie, pasiekach i w hodowli zwierząt gospodarskich. W 2021 r. na obszarze ZPP zgłoszono 3610 szkód wyrządzonych przez te zwierzęta (tj. 49,2% ogółu takich szkód w Polsce) i ich liczba wzrosła o 163 w porównaniu z zanotowaną w 2018 r. Najwięcej zgłoszonych szkód na terenie ekoregionu było spowodowanych przez bobry (3043, co stanowiło 84,3% wszystkich zgłoszeń), natomiast nie odnotowano szkód wyrządzonych przez rysie występujące na tym obszarze. Skarb Państwa odpowiada za szkody spowodowane przez zwierzęta prawnie chronione. Z tytułu odszkodowań w analizowanym roku wypłacono 27,0 mln zł (w kraju – 34,2 mln zł), przy czym 88,9% tej kwoty stanowiły odszkodowania za szkody wyrządzone przez bobry. Kwota odszkodowań wypłacona w 2021 r. była o 14,5 mln zł wyższa niż trzy lata wcześniej. Średnio za jedno zgłoszenie szkód spowodowanych przez bobry wypłacono 7,9 tys. zł.

Odpady

W końcu 2021 r. na terenie Zielonych Płuc Polski funkcjonowało 197 zakładów wytwarzających odpady (w kraju – 1836) i w porównaniu ze stanem w końcu 2018 r. ich liczba zwiększyła się o 10.

Na obszarze ekoregionu w 2021 r. wytworzono 2666,1 tys. t odpadów (z wyłączeniem odpadów komunalnych), co stanowiło 2,5% ich ogólnej ilości w kraju. Oznacza to, że na terenie ZPP w stosunku do 2018 r. wytworzono tych odpadów o 43,8 tys. t (o 1,7%) więcej.

Wykres 7. Odpady^a (z wyłączeniem odpadów komunalnych)

a Wytworzone w ciągu roku.

Z ogólnej ilości odpadów (z wyłączeniem odpadów komunalnych) wytworzonych w ekoregionie w 2021 r. aż 48,9% przekazano innym odbiorcom, a 48,5% poddano odzyskowi we własnym zakresie przez wytwórcę. W analizowanym roku, w odniesieniu do 2018 r., dwukrotnie zwiększyła się ilość odpadów poddanych odzyskowi, natomiast zmniejszyła się ilość odpadów unieszkodliwionych (o 74,9%), przekazanych innym odbiorcom (o 30,5%) oraz magazynowanych czasowo (o 5,5%).

W 2021 r. na obszarze ZPP zebrano łącznie 1233,5 tys. t odpadów komunalnych (z czego 85,1% pochodziło z gospodarstw domowych), tj. o 8,4% więcej niż trzy lata wcześniej. Stanowiły one 9,5% ich ogólnej ilości w Polsce. Z roku na rok zmienia się struktura wytworzonych odpadów komunalnych – wzrasta odsetek odpadów komunalnych zebranych selektywnie, zmniejsza się natomiast odsetek odpadów komunalnych zmieszanych. W analizowanym roku w gminach ZPP udziały tych odpadów wyniosły odpowiednio 36,5% i 63,5% (w 2018 r. – 22,9% i 77,1%).

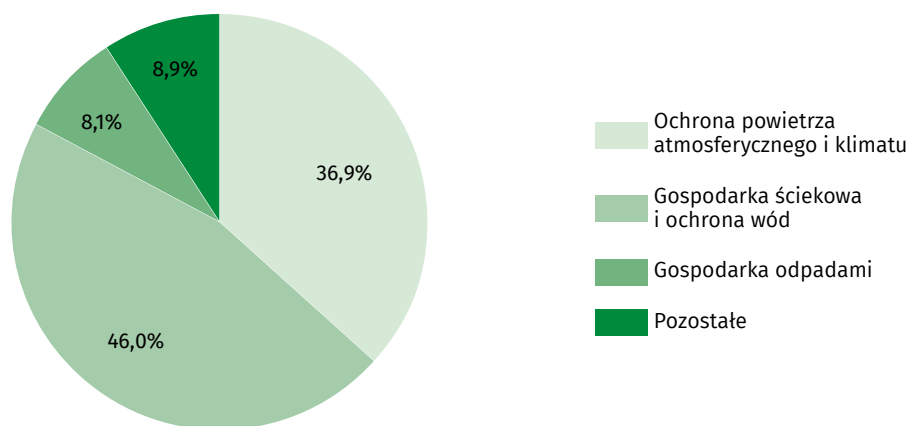
W przypadku obszarów niewystarczająco rozwiniętych pod względem infrastruktury kanalizacyjnej część mieszkańców korzysta z przydomowych systemów odprowadzania ścieków. Należą do nich zbiorniki bezodpływowe i przydomowe oczyszczalnie ścieków. Na obszarze ekoregionu, według stanu w dniu 31 grudnia 2021 r., funkcjonowało łącznie 316,9 tys. takich urządzeń (w Polsce – 2440,1 tys.), z czego 82,3% stanowiły zbiorniki bezodpływowe. W końcu 2021 r., w porównaniu ze stanem w końcu 2018 r., liczba zbiorników bezodpływowych zmniejszyła się o 0,4%. W 2021 r. z terenu ZPP ze zbiorników bezodpływowych odebrano 2439,4 dam³ nieczystości ciekłych, tj. 7,7% ogółu nieczystości tego typu w Polsce. Ilość nieczystości ciekłych wywiezionych na obszarze ZPP wzrosła w stosunku do zanotowanej w 2018 r. o 236,9 dam³ (o 10,8%).

W przypadku przydomowych oczyszczalni ścieków zaobserwowano systematyczny wzrost ich liczby – z 47,5 tys. w końcu grudnia 2018 r. do 56,0 tys. trzy lata później. Przydomowe oczyszczalnie ścieków znajdujące się na obszarze ZPP w końcu 2021 r. stanowiły 17,7% ich ogólnej liczby w Polsce.

Ekonomiczne aspekty ochrony środowiska

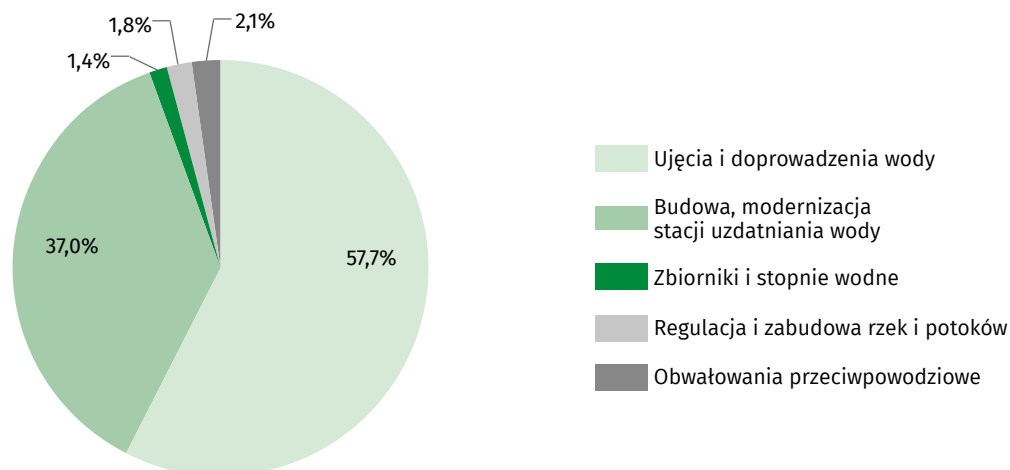
W 2021 r. na obszarze Zielonych Płuc Polski wartość nakładów na środki trwałe służące ochronie środowiska wyniosła 1018,7 mln zł i stanowiła 8,2% ogółu tego rodzaju nakładów w Polsce. Były one o 12,5% wyższe niż w 2018 r. W przeliczeniu na 1 mieszkańca nakłady te ukształtowały się na poziomie 262 zł (w kraju – 326 zł) i zwiększyły się o 15,9% w porównaniu z zanotowanymi trzy lata wcześniej. Biorąc pod uwagę kierunki inwestowania w ochronę środowiska, największe wydatki poniesiono na gospodarkę ściekową i ochronę wód – 468,6 mln zł (46,0% ogółu nakładów służących ochronie środowiska na terenie ZPP) oraz na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu – 376,0 mln zł (36,9%). W odniesieniu do 2018 r. najwyższy wzrost nakładów na środki trwałe służące ochronie środowiska zaobserwowano w przypadku nakładów na gospodarkę odpadami (ponad dwukrotny) oraz na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu (o 42,6%).

Wykres 8. Struktura nakładów na środki trwałe służące ochronie środowiska według kierunków inwestowania w 2021 r. (ceny bieżące)

Na terenie Zielonych Płuc Polski w 2021 r. poniesiono nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej o wartości 229,7 mln zł, a ich udział w tego rodzaju nakładach w Polsce ukształtował się na poziomie 7,0%. Były one o 11,1% niższe w stosunku do zanotowanych w 2018 r. W analizowanym roku w przeliczeniu na 1 mieszkańca Zielonych Płuc Polski nakłady w zakresie gospodarki wodnej wyniosły 59 zł (w kraju – 86 zł), podczas gdy trzy lata wcześniej ukształtowały się na poziomie 64 zł. W strukturze nakładów na środki trwałe służące gospodarce wodnej na terenie ZPP dominowały wydatki na ujęcia i doprowadzenia wody – 132,5 tys. zł (57,7% ogółu nakładów na obszarze ekoregionu) oraz na budowę i modernizację stacji uzdatniania wody – 84,9 tys. zł (37,0%).

Wykres 9. Struktura nakładów na środki trwałe służące gospodarce wodnej według kierunków inwestowania w 2021 r. (ceny bieżące)

Biorąc pod uwagę źródła finansowania inwestycji ochrony środowiska i gospodarki wodnej na terenie ZPP w 2021 r., były to przede wszystkim środki własne (odpowiednio 570,5 mln zł i 123,4 mln zł). Stanowiły one odpowiednio 8,4% i 7,8% ogółu tego rodzaju środków w Polsce i były o 22,7% wyższe niż w 2018 r. w przypadku finansowania inwestycji ochrony środowiska, natomiast o 9,8% niższe przy finansowaniu inwestycji gospodarki wodnej. Kolejnym znaczącym źródłem finansowania inwestycji były środki z zagranicy, które w analizowanym roku w przypadku inwestycji ochrony środowiska wyniosły 243,6 mln zł (12,9% ogółu wydatków na ten cel w kraju), a na środki trwałe służące gospodarce wodnej – 53,3 mln zł (6,7%). W porównaniu z 2018 r. odnotowano zwiększenie środków pochodzących z zagranicy (odpowiednio o 6,9% i 3,4%).

Wśród efektów rzeczowych inwestycji ochrony środowiska na terenie Zielonych Płuc Polski w 2021 r. należy wymienić budowę 241,6 km (w Polsce – 3434,0 km) sieci kanalizacyjnej odprowadzającej ścieki oraz 69,5 km (w Polsce – 672,2 km) sieci kanalizacyjnej odprowadzającej wody opadowe. W odniesieniu do 2018 r. na terenie ZPP odnotowano zmniejszenie długości wybudowanej sieci kanalizacyjnej odprowadzającej ścieki o 38,2% (tj. o 149,3 km) oraz zmniejszenie długości sieci odprowadzającej wody opadowe o 38,2% (tj. o 42,9 km). W analizowanym roku na obszarze ekoregionu powstały również 2 oczyszczalnie ścieków (w kraju – 26), tj. o 15 mniej niż przed trzema laty. o przepustowości 3300 m³/dobę. W ramach inwestycji gospodarki wodnej na obszarze ZPP w 2021 r. oddano do użytku 382,3 km sieci wodociągowej (w Polsce – 2960,5 km), tj. o 19,4% mniej niż w 2018 r.

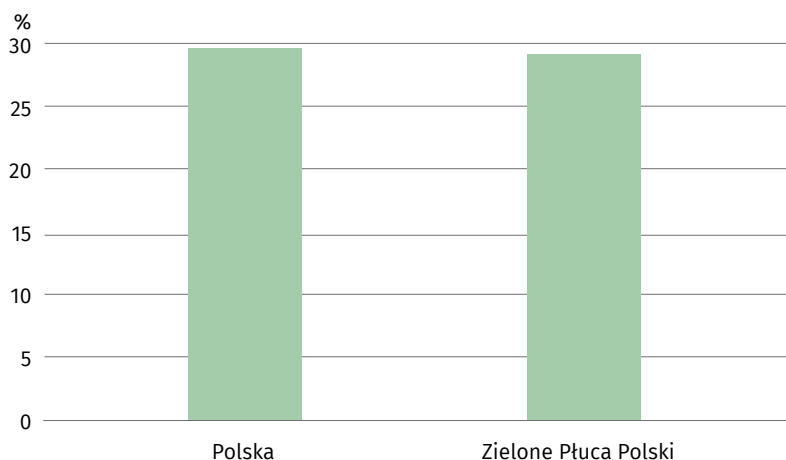
Leśnictwo

Według stanu w końcu 2021 r., powierzchnia gruntów leśnych na terenie Zielonych Płuc Polski wynosiła 1876,4 tys. ha (co stanowiło 19,8% ogólnej powierzchni gruntów leśnych w kraju). W porównaniu z końcem 2018 r. powierzchnia ta nieznacznie wzrosła (o 0,1%). W strukturze własnościowej gruntów leśnych ekoregionu dominowały grunty publiczne, których udział kształtował się na poziomie 75,8% (w tym w zarządzie Lasów Państwowych – 73,1%).

W końcu omawianego roku, podobnie jak przed trzema laty, wskaźnik lesistości na terenie ZPP wynosił 29,1% (w Polsce – 29,6%).

Wykres 10. Lesistość w 2021 r.

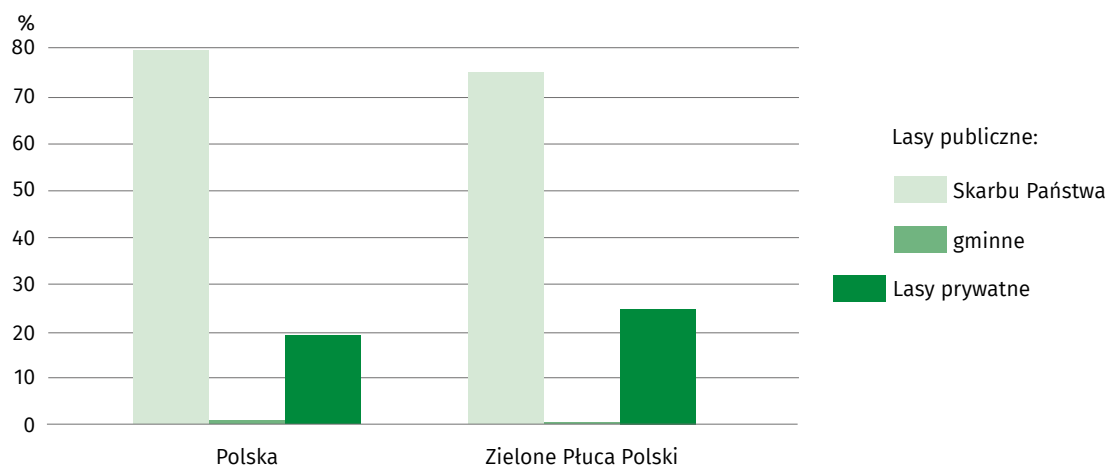
Stan w dniu 31 grudnia

W końcu 2021 r. lasy występujące na obszarze Zielonych Płuc Polski zajmowały obszar 1839,8 tys. ha i stanowiły 19,9% ogólnej powierzchni lasów w Polsce. W porównaniu ze stanem w końcu 2018 r. odnotowano niewielki wzrost ich powierzchni (o 0,1%) na terenie ekoregionu. W strukturze własnościowej przeważały lasy publiczne, których udział w ogólnej powierzchni lasów ZPP kształtował się na poziomie 75,3%.

Wykres 11. Struktura powierzchni lasów według form własności w 2021 r.

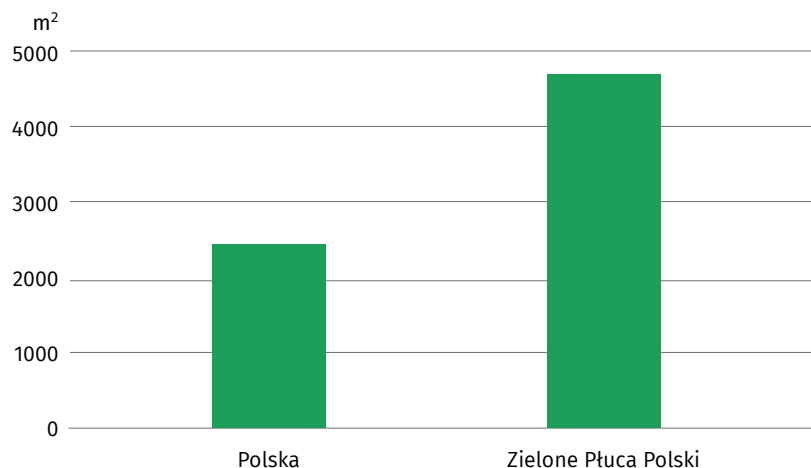
Stan w dniu 31 grudnia

Według stanu w końcu 2021 r., na 1 mieszkańca ekoregionu przypadało 4743,2 m² powierzchni lasów, podczas gdy w kraju – 2440,0 m².

Wykres 12. Powierzchnia lasów na 1 mieszkańca w 2021 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Na obszarze Zielonych Płuc Polski w 2021 r. zalesiono 109 ha gruntów nieleśnych (w kraju – 627 ha), głównie w lasach prywatnych (56 ha). W porównaniu z zanotowaną w 2018 r. powierzchnią zalesień zmniejszyła się o 69,9%.

W analizowanym roku na terenie ZPP nasadzono 44,7 tys. drzew (o 44,3% mniej niż trzy lata wcześniej) i 45,1 tys. krzewów (o 67,2% mniej). Pozyskano 156,7 tys. m³ drewna, tj. o 17,4% mniej niż w 2018 r.

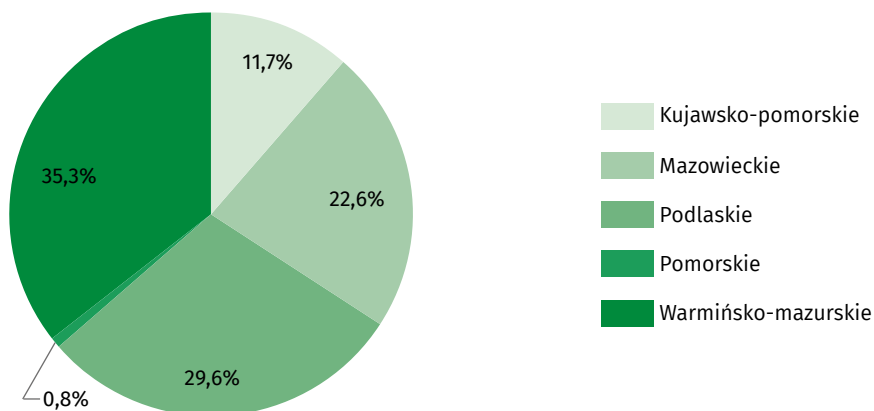
Rozdział 3. Ludność

Stan i struktura ludności

Na terenie Zielonych Płuc Polski w końcu 2021 r. mieszkało 3878,7 tys. osób, tj. 10,2% ogółu ludności Polski. W odniesieniu do stanu w końcu 2018 r. liczba ludności ZPP zmniejszyła się o 129,2 tys. osób. Na obszarze ZPP najwięcej ludności mieszkało w województwach warmińsko-mazurskim (35,3% ogółu) oraz podlaskim (29,6%).

Wykres 13. Struktura ludności według województw w 2021 r.

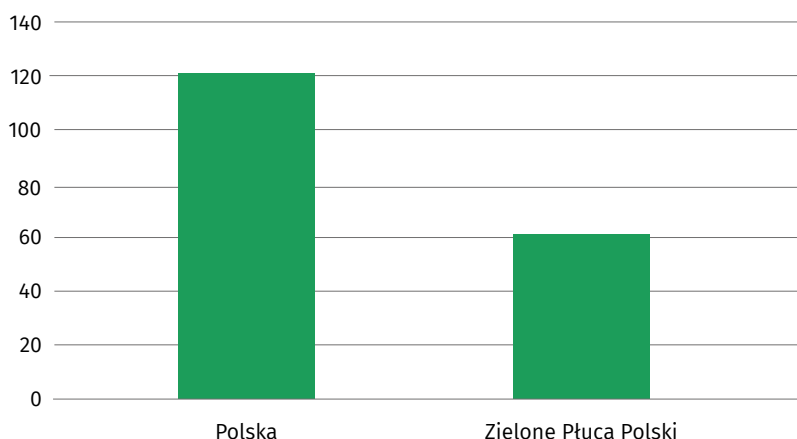
Stan w dniu 31 grudnia

Średnia gęstość zaludnienia, tj. liczba osób przypadająca na 1 km², w końcu 2021 r. na terenie Zielonych Płuc Polski wynosiła 61 wobec 121 w kraju.

Wykres 14. Ludność na 1 km² w 2021 r.

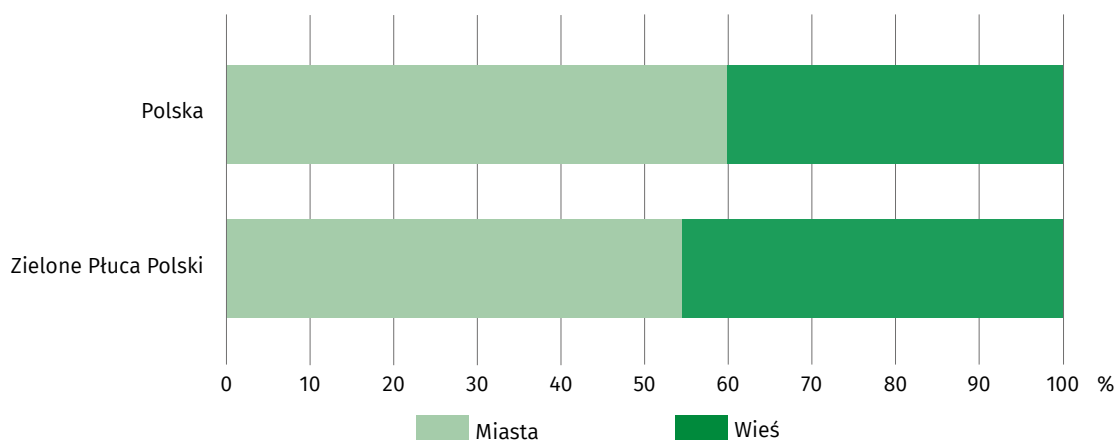
Stan w dniu 31 grudnia

Ludność miejska ZPP w końcu 2021 r. liczyła 2115,9 tys. osób i stanowiła 54,6% ogółu mieszkańców ekoregionu. W miastach w Polsce mieszkało natomiast 59,7% ogólnej liczby ludności. W porównaniu ze stanem w końcu 2018 r. populacja mieszkańców miast ZPP zmniejszyła się o 2,9%. W końcu grudnia analizowanego roku tereny wiejskie Zielonych Płuc Polski zamieszkiwało 1762,8 tys. osób. Oznacza to, że odsetek ludności wiejskiej osiągnął poziom 45,4%, podczas gdy w Polsce wynosił 40,3%. W stosunku do stanu sprzed trzech lat ubyło 3,6% mieszkańców wsi ekoregionu.

Wykres 15. Struktura ludności według miejsca zamieszkania w 2021 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Struktura ludności według płci na terenie Zielonych Płuc Polski w końcu 2021 r. kształtowała się podobnie jak w Polsce. W ogólnej liczbie mieszkańców przeważały kobiety, których odsetek wynosił 51,1%. W kraju kobiety stanowiły 51,7% ogółu ludności.

Analizując strukturę ludności według ekonomicznych grup wieku, można zauważyć, iż zmniejsza się udział ludności w wieku produkcyjnym w ogólnej populacji mieszkańców Zielonych Płuc Polski, a zwiększa się odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym. Udział dzieci i młodzieży w wieku 0–17 lat w ogólnej liczbie ludności ZPP w końcu 2021 r. kształtował się na poziomie 18,7% (w Polsce – 18,4%) i wzrósł o 0,4 p. proc. w stosunku do zanotowanego w końcu 2018 r. Odsetek ludności w wieku produkcyjnym (kobiety w wieku 18–59 lat, mężczyźni – 18–64 lata) wynosił 59,3% (w kraju – 59,1%) i zmniejszył się w porównaniu z zanotowanym trzy lata wcześniej o 2,3 p. proc. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym (kobiety – 60 lat i więcej, mężczyźni – 65 lat i więcej) w ogólnej populacji mieszkańców ZPP kształtował się na poziomie 22,0% (w Polsce – 22,5%) i zwiększył się o 1,8 p. proc. w stosunku do stanu w końcu 2018 r.

Relacje między poszczególnymi ekonomicznymi grupami wieku ludności obrazuje współczynnik obciążenia demograficznego, czyli liczba osób w wieku nieprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym. Na terenie Zielonych Płuc Polski w końcu 2021 r. kształtował się on na poziomie 69 (w kraju wynosił również 69), tj. 32 dla wieku przedprodukcyjnego (w kraju – 31) i 37 dla wieku poprodukcyjnego (w kraju – 38). W końcu 2018 r. omawiany wskaźnik przyjął wartość 62 (30 dla wieku przedprodukcyjnego i 33 dla wieku poprodukcyjnego).

Ruch naturalny ludności

Na terenie Zielonych Płuc Polski w 2021 r. zarejestrowano 16,8 tys. nowo zawartych związków małżeńskich (co stanowiło 10,0% wszystkich małżeństw zarejestrowanych w urzędach stanu cywilnego w Polsce, czyli o 15,3% mniej niż trzy lata wcześniej. Współczynnik małżeństw (liczba małżeństw na 1000 ludności) w omawianym okresie osiągnął poziom 4,33 wobec 4,43 w kraju. W 2018 r. liczba nowo zawartych małżeństw w przeliczeniu na 1000 ludności na terenie ZPP ukształtowała się na poziomie 4,95.

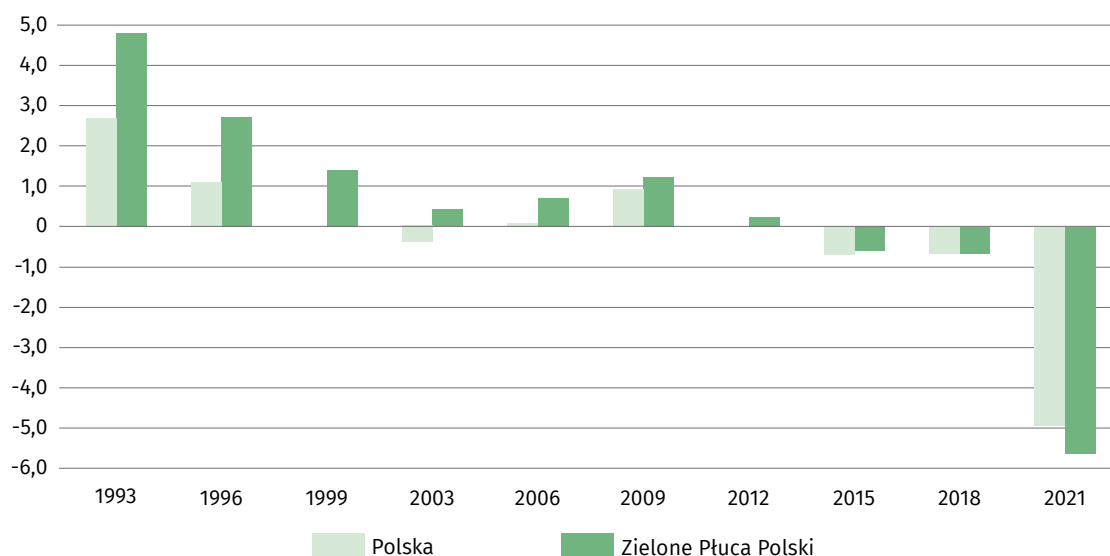
W 2021 r. w gminach ekoregionu zanotowano 33,0 tys. urodzeń żywych, tj. 10,0% wszystkich urodzeń żywych w Polsce. Liczba urodzeń żywych na obszarze ZPP w stosunku do 2018 r. zmniejszyła się o 17,8%. Współczynnik urodzeń żywych (liczba urodzeń żywych na 1000 ludności) wyniósł 8,48 (w kraju – 8,73) i był niższy od zanotowanego trzy lata wcześniej, gdy przyjął wartość 10,01.

W analizowanym roku na terenie Zielonych Płuc Polski zmarło 54,9 tys. osób, co stanowiło 10,6% ogółu zgonów w Polsce. W odniesieniu do 2018 r. ich liczba na obszarze ZPP zwiększyła się o 27,1%. Ogólny współczynnik zgonów

(liczba zgonów na 1000 ludności) na obszarze ekoregionu wyniósł 14,10 (w kraju – 13,68), podczas gdy trzy lata wcześniej współczynnik umieralności ukształtował się na poziomie 10,76.

W 2021 r. na terenie Zielonych Płuc Polski, podobnie jak w kraju, zanotowano ujemny przyrost naturalny. Różnica między liczbą urodzeń żywych i zgonów wyniosła odpowiednio minus 21,9 tys. oraz minus 188,0 tys. W 2018 r. przyrost naturalny na obszarze ekoregionu przyjął wartość minus 3,0 tys. W przeliczeniu na 1000 ludności przyrost naturalny w 2021 r. osiągnął poziom minus 5,62 (w Polsce – minus 4,95), podczas gdy w 2018 r. wyniósł minus 0,75.

Wykres 16. Przyrost naturalny na 1000 ludności

Migracje na pobyt stały

W 2021 r. w ramach migracji wewnętrznych na terenie Zielonych Płuc Polski zameldowało się 42,8 tys. osób, a wymeldowało się 49,0 tys. osób, tj. odpowiednio o 6,1% i 9,4% mniej niż w 2018 r.

Biorąc pod uwagę miejsce zamieszkania osób przybywających w ramach ruchu wewnętrznego, stwierdzono, że dominowały wśród nich osoby, których poprzednim miejscem zamieszkania było miasto – 53,7% ogólnej liczby osób napływających. Osoby wyjeżdżające z miejsca swojego zamieszkania, również częściej wybierały miasto niż tereny wiejskie – 52,1% ogólnej liczby osób odpływających poza obszar ZPP.

Migracje zagraniczne na pobyt stały w 2021 r. ukształtowały się następująco: z zagranicy na teren Zielonych Płuc Polski przybyło 1,4 tys. osób, tj. o 1,2% mniej niż w 2018 r., a z terenu ZPP za granicę wyjechało 1,0 tys. osób, tj. o 12,2% mniej niż trzy lata wcześniej.

Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych ludności na pobyt stały na terenie Zielonych Płuc Polski w 2021 r., podobnie jak trzy lata wcześniej, było ujemne. Oznacza to, że liczba osób wymeldowanych z pobytu stałego w ciągu omawianego roku przekroczyła liczbę osób zameldowanych na pobyt stały (o 5,8 tys., a w 2018 r. – o 8,2 tys.) Warto zwrócić uwagę na fakt, iż na terenie ZPP w 2021 r. wystąpiła sytuacja odwrotna niż w Polsce, gdzie odnotowano dodatnie ogólne saldo migracji (ukształtowało się ono na poziomie 3,4 tys. osób).

Rozdział 4. Rynek pracy

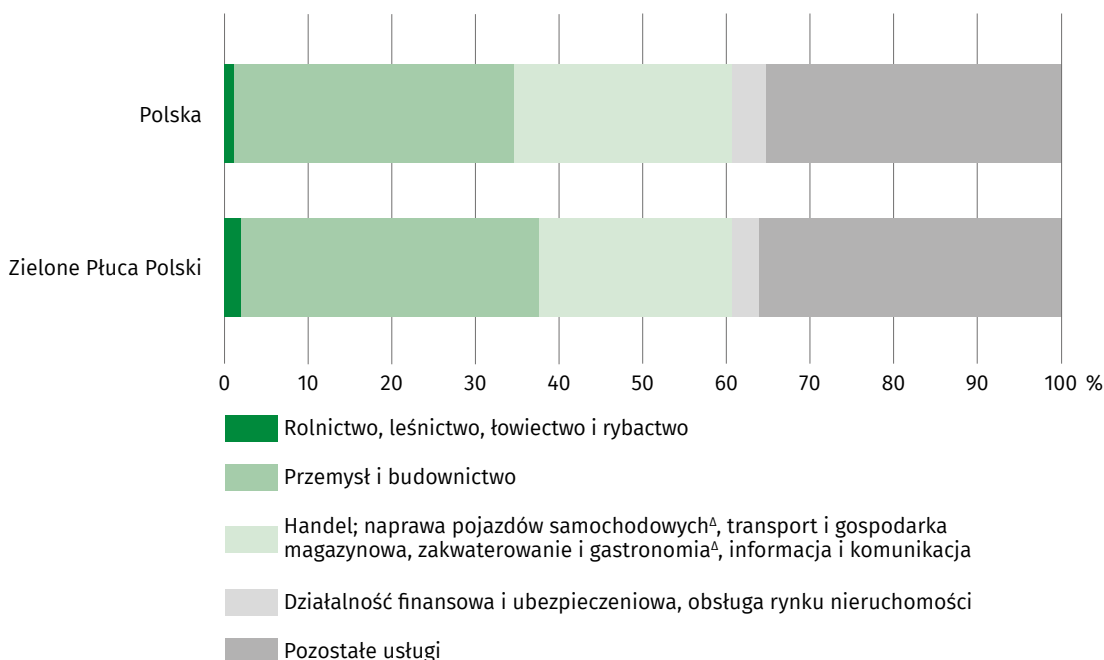
Pracujący¹

W końcu 2021 r. na terenie Zielonych Płuc Polski pracowało 794,5 tys. osób, tj. 8,1% ogółu pracujących w analizowanej grupie podmiotów w kraju. W porównaniu z końcem 2018 r. ich liczba na obszarze ZPP wzrosła o 0,5%. Według stanu w końcu 2021 r., na 1000 ludności ekoregionu przypadało 205 pracujących, tj. o 54 mniej niż średnio w kraju.

W odniesieniu do stanu sprzed trzech lat najwyższy wzrost liczby pracujących zarówno na obszarze ZPP, jak i w kraju zaobserwowano w grupie sekcji handel; naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja; ukształtował się on na poziomie odpowiednio 3,7% i 4,9%. Największy spadek liczby pracujących na terenie ekoregionu oraz w kraju dotyczył sekcji rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo; wyniósł on odpowiednio 9,2% i 10,5%.

Wykres 17. Struktura pracujących według grup sekcji w 2021 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Na obszarze ekoregionu w końcu grudnia 2021 r. w strukturze pracujących według rodzajów działalności najwyższy odsetek stanowiły osoby pracujące w grupach sekcji pozostałe usługi – 36,3% (trzy lata wcześniej – 36,8%) oraz przemysł i budownictwo – 35,7% (w końcu 2018 r. – 35,6%), a najniższy – w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie – 1,7% (przed trzema laty – 1,9%).

W końcu 2021 r. wyższy odsetek pracujących na terenie Zielonych Płuc Polski niż w kraju odnotowano w następujących rodzajach działalności: rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (o 0,8 p. proc.), przemysł i budownictwo (o 2,2 p. proc.) oraz pozostałe usługi (o 0,8 p. proc.).

¹ Według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności; dane dotyczą podmiotów gospodarki narodowej o liczbie pracujących 10 i więcej osób oraz jednostek sfery budżetowej niezależnie od liczby pracujących. Dane nie obejmują pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie oraz duchownych, a także pracujących w jednostkach budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego oraz w fundacjach, stowarzyszeniach i innych organizacjach społecznych.

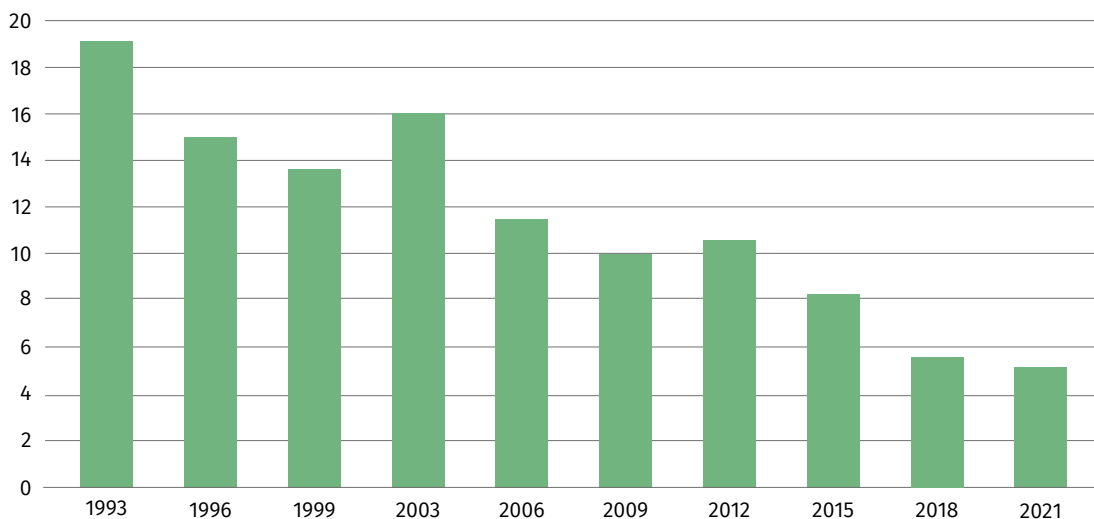
Bezrobocie rejestrowane

W końcu grudnia 2021 r. na terenie Zielonych Płuc Polski zarejestrowanych było 119,5 tys. osób bezrobotnych. Stanowili oni 13,4% ogółu bezrobotnych zarejestrowanych w Polsce. W porównaniu ze stanem sprzed trzech lat liczba bezrobotnych w gminach ZPP zmniejszyła się o 13,8%. Wśród bezrobotnych zarejestrowanych na obszarze ekoregionu odsetek długotrwale bezrobotnych kształtował się na poziomie 57,6%, osób powyżej 50 roku życia – 26,5%, a osób do 25 roku życia – 12,6%.

W końcu 2021 r. na terenie ZPP udział bezrobotnych w ogólnej liczbie osób w wieku produkcyjnym wynosił 5,2% (w kraju – 4,0%) i był o 0,4 p. proc. niższy niż trzy lata wcześniej.

Wykres 18. Bezrobotni zarejestrowani na 100 osób w wieku produkcyjnym

Stan w dniu 31 grudnia

Źródło: dane Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej.

W końcu grudnia 2021 r. na terenie ZPP, podobnie jak w kraju, wśród bezrobotnych przeważały kobiety. Stanowiły one 53,0% (w kraju – 53,8%) ogółu osób zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy. Ich udział w ogólnej liczbie bezrobotnych był o 1,7 p. proc. niższy niż w końcu 2018 r.

Rozdział 5. Mieszkania. Infrastruktura komunalna

Zasoby mieszkaniowe

W końcu 2021 r. na obszarze ZPP znajdowało się 1508,1 tys. mieszkań (tj. 9,8% ogółu mieszkań w zasobach mieszkaniowych w Polsce), przy ich łącznej powierzchni użytkowej wynoszącej 113,9 mln m². Od końca 2018 r. zasoby mieszkaniowe powiększyły się o 40,6 tys. mieszkań (o 2,8%), a przyrost ich powierzchni użytkowej osiągnął poziom 4,7 mln m² (4,3%).

W okresie trzech lat zaobserwowano wzrost przeciętnej powierzchni użytkowej 1 mieszkania, zarówno w badanym regionie jak i w całej Polsce, przy czym wzrost ten był nieco wyższy na terenach wiejskich. W końcu 2021 r. przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania na obszarze Zielonych Płuc Polski wynosiła 75,5 m² i była o 1,1 m² większa niż trzy lata wcześniej (w kraju – odpowiednio 75,1 m² i 0,9 m²). Tendencją wzrostową charakteryzowała się również przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania przypadająca na 1 osobę. W gminach tworzących ZPP w końcu 2021 r. wynosiła ona 29,4 m² i wzrosła o 2,2 m² w porównaniu z zanotowaną w końcu 2018 r. (w kraju – odpowiednio 30,4 m² i 2,2 m²).

Mieszkania oddane do użytkowania

W 2021 r. w gminach tworzących Zielone Płuce Polski oddano do użytkowania 21,1 tys. mieszkań, tj. 9,0% ich ogólnej liczby w Polsce. Na terenie ekoregionu w porównaniu z 2018 r. odnotowano znaczny wzrost ich liczby – o 40,6%. W analizowanym roku większość (60,8%) omawianych mieszkań zrealizowano na terenach miejskich (w kraju – 64,0%).

W przeliczeniu na 1000 mieszkańców w gminach należących do ZPP oddano do użytkowania 5,4 mieszkania (w Polsce – 6,2), co oznacza wzrost poziomu analizowanego wskaźnika o 1,7 p. proc. w odniesieniu do 2018 r.

W badanym roku na obszarze Zielonych Płuc Polski przekazano do eksploatacji głównie mieszkania wybudowane z przeznaczeniem na sprzedaż lub wynajem (54,9% ogółu) oraz zrealizowane przez inwestorów indywidualnych (42,0%). Podobnie sytuacja kształtowała się trzy lata wcześniej, kiedy udział tych dwóch form budownictwa był również dominujący i wynosił łącznie 92,7%. W strukturze mieszkań oddanych do użytkowania na terenie ZPP w 2021 r. pozostałe formy budownictwa mieszkaniowego, tj. spółdzielcze, społeczne czynszowe, komunalne oraz zakładowe stanowiły odpowiednio: 1,5%, 1,1%, 0,4% oraz 0,2%.

Infrastruktura komunalna

W końcu 2021 r. w gminach należących do ekoregionu Zielone Płuce Polski z sieci wodociągowej korzystało 3651,2 tys. osób, tj. 92,5% ogółu ludności ZPP i 10,4% ogółu korzystających z tej sieci na terenie kraju. Oznacza to spadek liczby korzystających z wodociągów o 40,2 tys. osób (o 1,1%), ale wzrost odsetka takiej ludności w ogólnej liczbie mieszkańców (o 0,4 p. proc.) w odniesieniu do stanu zanotowanego w końcu 2018 r. W końcu grudnia 2021 r. odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej w miastach ekoregionu wynosił 97,2%, a na terenach wiejskich – 86,9%.

W końcu 2021 r. na terenie Zielonych Płuc Polski przez sieć kanalizacyjną obsługiwanych było 2577,5 tys. osób, tj. 65,3% ogółu ludności ZPP i 9,4% ludności korzystającej z tej sieci w kraju. Na obszarze ekoregionu nastąpił niewielki spadek liczby (o 0,3%), ale równocześnie wzrost odsetka (o 0,8 p. proc.) korzystającej z niej ludności w porównaniu ze stanem w końcu 2018 r. Udział ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej w ogólnej liczbie mieszkańców miast ZPP ukształtował się na poziomie 92,7%, a na wsi – 32,6%.

W końcu analizowanego okresu na obszarze Zielonych Płuc Polski liczba korzystających z gazu sieciowego wynosiła 1387,7 tys. osób. Stanowili oni 35,2% ogółu ludności ZPP i 6,7% ogółu korzystających z tej sieci na terenie kraju. W stosunku do stanu zanotowanego w końcu 2018 r. liczba korzystających z gazu z sieci wzrosła o 4,1%, a jej udział w ogólnej liczbie mieszkańców ekoregionu zwiększył się o 1,9 p. proc. Odsetek ludności korzystającej z gazu w miastach ZPP osiągnął wartość 58,1%, a na wsi – 7,7%.

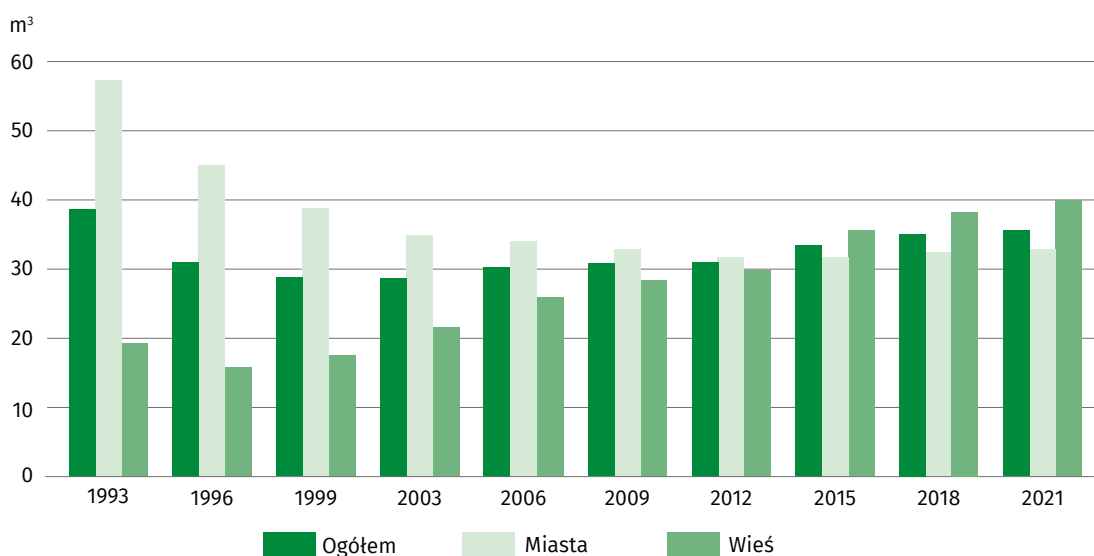
W końcu 2021 r. udział ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków wśród ludności ogółem zamieszkałej na obszarze Zielonych Płuc Polski wynosił 67,8% i był o 7,4 p. proc. niższy niż w kraju, a w porównaniu z zanotowanym trzy lata wcześniej zwiększył się o 1,0 p. proc. W miastach należących do ZPP z oczyszczalni ścieków korzystało 95,5% ludności, natomiast na terenach wiejskich – 34,6%.

Według stanu w dniu 31 grudnia 2021 r., na terenie Zielonych Płuc Polski długość sieci wodociągowej wynosiła 52,5 tys. km, stanowiąc 16,6% długości tej sieci w kraju, a liczba przyłączy wodociągowych – 670,6 tys. szt., tj. 11,1% ich ogółu w Polsce. W porównaniu ze stanem w końcu 2018 r. długość sieci wodociągowej na obszarze ekoregionu zwiększyła się o 1,1 tys. km (o 2,1%), przy jednoczesnym wzroście liczby przyłączy do budynków o 33,2 tys. szt. (o 5,2%). Zdecydowana większość sieci wodociągowej (86,8% ogółu) oraz przyłączy (67,9%) zlokalizowana była na terenach wiejskich. Na obszarze ZPP gęstość sieci wodociągowej wynosiła przeciętnie 83,0 km/100 km² (w Polsce – 101,3 km/100 km²), przy czym zagęszczenie sieci na terenach miejskich ukształtowało się na poziomie 305,1 km/100 km² i było znacznie wyższe niż na obszarach wiejskich, gdzie wskaźnik ten wynosił 74,8 km/100 km².

Według stanu w końcu grudnia 2021 r., sieć kanalizacyjna w gminach należących do ZPP osiągnęła długość 17,0 tys. km i stanowiła 9,8% ogólnej długości sieci kanalizacyjnej w Polsce. Liczba przyłączy do budynków wynosiła 326,4 tys. szt., tj. 8,8% ich ogólnej liczby w kraju. Na obszarze ekoregionu w porównaniu z końcem 2018 r. długość sieci kanalizacyjnej zwiększyła się o 1,0 tys. km (o 6,1%), przy równoczesnym wzroście liczby przyłączy do budynków o 22,8 tys. szt. (o 7,5%). W końcu 2021 r. w gminach ZPP gęstość sieci kanalizacyjnej ukształtowała się na poziomie 26,9 km/100 km² (w Polsce – 55,5 km/100 km²), przy czym wskaźnik ten w miastach osiągnął 294,5 km/100 km² i był znacznie wyższy niż na wsi, gdzie jego wartość wynosiła 16,9 km/100 km².

W 2021 r. na obszarze ZPP zużycie wody z wodociągów na 1 osobę w gospodarstwach domowych wyniosło 36,0 m³ (w kraju – 33,7 m³). W stosunku do 2018 r. zwiększyło się ono o 0,9 m³. Wyższy wskaźnik odnotowano na wsi (40,0 m³) niż w miastach (32,8 m³), podczas gdy w Polsce sytuacja w tym zakresie kształtowała się odwrotnie (odpowiednio 31,2 m³ i 35,3 m³).

Wykres 19. Zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca

Rozdział 6. Edukacja i wychowanie

We wrześniu 2021 r. na terenie Zielonych Płuc Polski funkcjonowały 1603 szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży, tj. 11,3% ogółu takich szkół w kraju. W roku szkolnym 2021/22 na obszarze ekoregionu w szkołach podstawowych dla dzieci i młodzieży uczyło się 317,0 tys. osób, czyli 10,2% wszystkich uczniów tego typu szkół w Polsce. W gminach należących do ZPP liczba takich placówek zmniejszyła się o 53, a liczba kształcących się w nich uczniów zwiększyła się o 0,6% w porównaniu z zanotowaną trzy lata wcześniej.

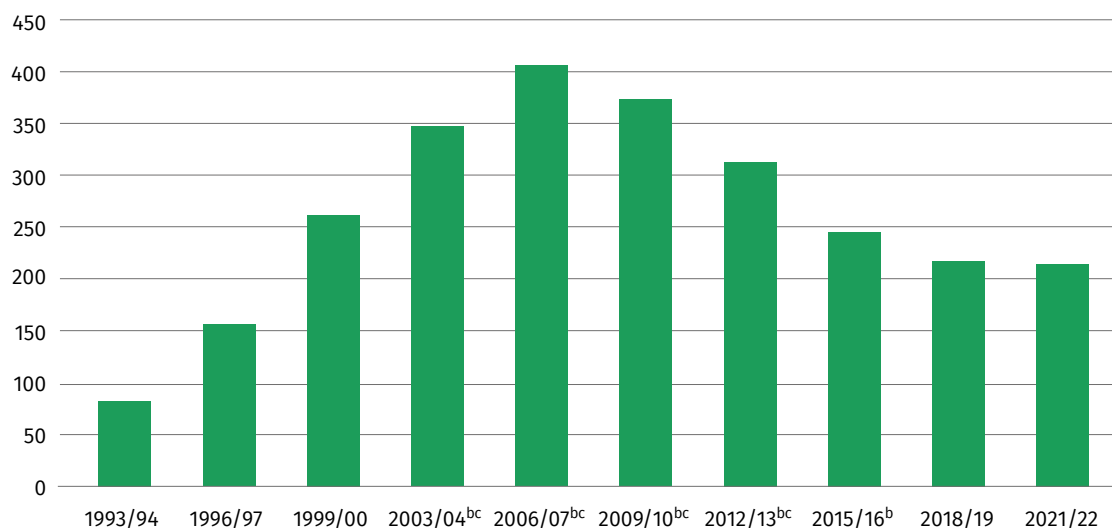
We wrześniu 2021 r. na terenie Zielonych Płuc Polski funkcjonowały 754 ponadpodstawowe szkoły dla młodzieży (w kraju – 6678), w których kształciło się łącznie 161,3 tys. uczniów. Uczniowie szkół ponadpodstawowych na obszarze ZPP stanowili 10,4% ogółu uczniów na tym etapie kształcenia w Polsce. W porównaniu z rokiem szkolnym 2018/19 na terenie ekoregionu przybyło 40 tego typu placówek, a liczba ich uczniów zwiększyła się o 30,3%. W roku szkolnym 2021/22 wśród szkół ponadpodstawowych najwięcej uczniów skupiały technika i ogólnokształcące szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe, do których uczęszczało 71,0 tys. młodzieży. Dużą grupę, liczącą 66,3 tys. osób, tworzyli także uczniowie liceów ogólnokształcących. W branżowych szkołach I i II stopnia oraz szkołach specjalnych przysposabiających do pracy uczyło się 24,0 tys. młodzieży.

Dopełnienie edukacji na poziomie średnim zawodowym stanowiły szkoły policealne. W końcu września 2021 r. na terenie Zielonych Płuc Polski działalność oświatową prowadziło 137 placówek tego typu (w kraju – 1357). W stosunku do stanu sprzed trzech lat ich liczba zmniejszyła się o 71 jednostek. Na początku roku szkolnego 2021/22 do szkół policealnych uczęszczało łącznie 21,2 tys. słuchaczy, tj. 9,1% ogółu osób w Polsce kształcących się w tego typu placówkach. Liczba uczniów tych szkół zlokalizowanych na obszarze ekoregionu zmniejszyła się o 0,6% w porównaniu z zanotowaną trzy lata wcześniej.

W roku akademickim 2021/22 na terenie Zielonych Płuc Polski funkcjonowało 28 uczelni mających siedzibę na obszarze ZPP (tj. 8,1% ich ogólnej liczby w kraju) oraz 23 filie uczelni mających siedzibę poza obszarem ekoregionu (odpowiednio 13,9%). W odniesieniu do roku akademickiego 2018/19 liczba uczelni zmniejszyła się o 3, zaś liczba filii zlokalizowanych na tym terenie zwiększyła się o 4.

Wykres 20. Studenci^a na 10 tys. ludności

Stan w dniu 31 grudnia

a łącznie z cudzoziemcami. b Stan w dniu 30 listopada. c Bez szkół resortów obrony narodowej oraz spraw wewnętrznych i administracji.

W końcu grudnia 2021 r. w omawianych placówkach kształciło się 82,6 tys. studentów (łącznie z cudzoziemcami), którzy stanowili 6,8% ogółu studentów kształcących się w Polsce. W odniesieniu do stanu w końcu grudnia 2018 r. liczba osób studiujących na obszarze Zielonych Płuc Polski zmniejszyła się o 4,9%. Przeważającą grupę tworzyli wśród nich studenci studiów stacjonarnych, których udział w ogólnej liczbie studentów wynosił 69,4%.

Na terenie Zielonych Płuc Polski w końcu września 2021 r. działało 2379 placówek wychowania przedszkolnego, które stanowiły 10,6% wszystkich placówek tego typu w kraju. W stosunku do stanu na początku roku szkolnego 2018/19 ich liczba na obszarze ekoregionu zmniejszyła się o 17. Wśród omawianych placówek funkcjonowało 1145 przedszkoli, 1045 oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych oraz 166 punktów przedszkolnych i 23 zespoły wychowania przedszkolnego. Wychowaniem przedszkolnym w gminach ZPP w roku szkolnym 2021/22 objęto 144,8 tys. dzieci, tj. 9,8% ogółu dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego w Polsce. Do placówek zlokalizowanych na terenie ekoregionu w analizowanym roku uczęszczało o 7,7% więcej dzieci niż trzy lata wcześniej.

Rozdział 7. Ochrona zdrowia i pomoc społeczna

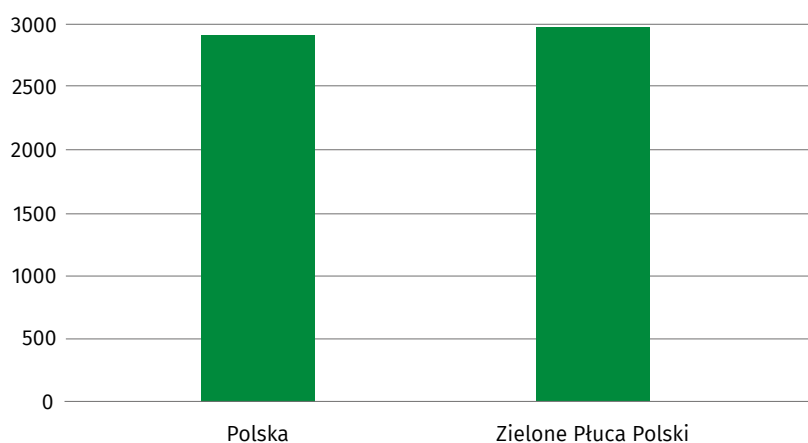
Ochrona zdrowia

W końcu 2021 r. w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej na terenie Zielonych Płuc Polski działało 2358 przychodni i 451 praktyk lekarskich, realizujących świadczenia finansowane ze środków publicznych. Stanowiły one odpowiednio 10,7% i 12,0% ich ogólnej liczby w kraju. W porównaniu z zanotowaną w końcu 2018 r. liczbą przychodni na obszarze ZPP wzrosła o 3,5%, natomiast liczba praktyk lekarskich zmniejszyła się o 28,8%.

Na terenie ekoregionu w końcu 2021 r. sprzedażą leków i środków medycznych zajmowały się 1302 apteki ogólnodostępne i punkty apteczne, które stanowiły 10,0% ogólnej liczby tych placówek w Polsce. W okresie trzech lat na obszarze ZPP zmniejszyła się zarówno liczba aptek, jak i punktów aptecznych – odpowiednio o 7,8% i 7,3%.

Wykres 21. Ludność na 1 aptekę ogólnodostępną i punkt apteczny w 2021 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Na 1 aptekę i punkt apteczny w gminach należących do Zielonych Płuc Polski w końcu 2021 r. przypadało 2979 osób, tj. o 139 osób więcej niż trzy lata wcześniej. W Polsce w omawianym okresie liczba ludności przypadająca na 1 aptekę i punkt apteczny zwiększyła się o 197 osób i w końcu 2021 r. wynosiła 2913.

Według stanu w końcu 2021 r., placówki opieki nad dziećmi do lat 3 zlokalizowane na terenie Zielonych Płuc Polski dysponowały łącznie 15,1 tys. miejsc (tj. o 43,9% więcej niż w końcu 2018 r.), co stanowiło 7,9% ogółu miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych w kraju.

Pomoc społeczna

W końcu 2021 r. na terenie Zielonych Płuc Polski działalność prowadziło 239 placówek stacjonarnej pomocy społecznej, tj. o 27 placówek więcej niż trzy lata wcześniej. Stanowiły one 11,6% ogółu instytucji świadczących usługi w ramach systemu pomocy społecznej w Polsce.

Stacjonarne zakłady pomocy społecznej na obszarze ZPP, według stanu w końcu grudnia 2021 r., dysponowały łącznie 14,0 tys. miejsc (w Polsce – 127,3 tys. miejsc). Ich liczba zwiększyła się o 7,0% w porównaniu z zanotowaną w końcu 2018 r.

W końcu 2021 r. w domach i zakładach pomocy społecznej zlokalizowanych na terenie ekoregionu przebywało 12,6 tys. mieszkańców (w kraju – 114,3 tys.), tj. o 1,8% więcej niż przed trzema laty.

Rozdział 8. Kultura. Turystyka

W końcu 2021 r. na terenie ZPP działały 862 biblioteki publiczne (z filiami) oraz 169 punktów bibliotecznych. Ich udział w ogólnej liczbie tych placówek w Polsce kształtował się odpowiednio na poziomie 11,2% i 20,1%. Liczba bibliotek publicznych i filii w ekoregionie systematycznie maleje. W końcu 2021 r. zanotowano ich o 24 (tj. o 2,7%) mniej niż trzy lata wcześniej. Liczba punktów bibliotecznych, organizowanych najczęściej społecznie w ośrodkach wypoczynku lub w rejonach, gdzie jest trudny dostęp potencjalnego czytelnika do biblioteki lub filii, również zmniejszyła się w analizowanym okresie (o 25, tj. o 12,9%). Większość bibliotek publicznych i ich filii prowadziło działalność na wsi (72,7%). Według stanu w dniu 31 grudnia 2021 r., w zbiorach placówek bibliotecznych znajdowało się 13,6 mln woluminów, tj. o 3,3% mniej niż w końcu 2018 r.

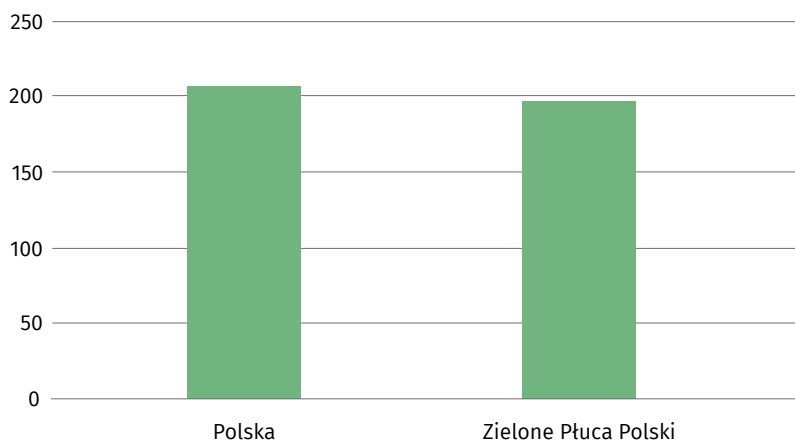
W 2021 r. na terenie ZPP zanotowano 401,5 tys. czytelników. Ich udział w ogólnej liczbie wypożyczających w kraju ukształtował się na poziomie 8,4%. W porównaniu z 2018 r. zaobserwowano zmniejszenie liczby czytelników o 19,3%. Na 1 placówkę biblioteczną w ekoregionie przypadało 389 czytelników, tj. o 174 mniej niż średnio w Polsce. W miastach na obszarze Zielonych Płuc Polski na 1 placówkę biblioteczną przypadało ponad 4 razy więcej czytelników niż na wsi.

Według stanu w końcu 2021 r., na terenie ZPP działalność prowadziło 107 muzeów i oddziałów muzealnych, co stanowiło 11,4% tych instytucji w kraju. W odniesieniu do stanu sprzed trzech lat na obszarze ekoregionu przybyło 1 muzeum. W ciągu 2021 r. muzea i wystawy zwiedziło 2018,0 tys. osób (tj. 8,0% zwiedzających w Polsce), czyli o 22,4% mniej w porównaniu z 2018 r. Okazją do nieodpłatnego poznawania polskiego dziedzictwa narodowego jest corocznie organizowana „Noc Muzeów”. Z tej formy zwiedzania w 2021 r. na obszarze Zielonych Płuc Polski skorzystało 17,7 tys. osób, co stanowiło 11,0% zwiedzających w tym czasie muzea w kraju.

Według stanu w końcu 2021 r., na terenie gmin należących do ZPP funkcjonowały 54 kina stałe (w końcu 2018 r. – 52), które stanowiły 10,3% ich ogólnej liczby w kraju. Kina stałe zlokalizowane na obszarze ekoregionu dysponowały 23,0 tys. miejsc na widowni, tj. o 3,3% więcej niż trzy lata wcześniej. W 2021 r. odbyło się 101,8 tys. seansów, w których uczestniczyło 2039,0 tys. widzów, tj. mniej w porównaniu z 2018 r. odpowiednio o 37,9% i 53,4%.

Według stanu w dniu 31 lipca 2021 r., na terenie ZPP działalność prowadziło 1050 turystycznych obiektów noclegowych posiadających 10 i więcej miejsc noclegowych. Stanowiły one 10,6% wszystkich obiektów tego typu w Polsce. W odniesieniu do stanu w końcu lipca 2018 r. ich liczba na obszarze ekoregionu zmniejszyła się o 112. Obiekty te w końcu lipca 2021 r. dysponowały 76,7 tys. miejsc noclegowych (w Polsce – 784,2 tys.), podczas gdy trzy lata wcześniej było ich o 5,9 tys. więcej.

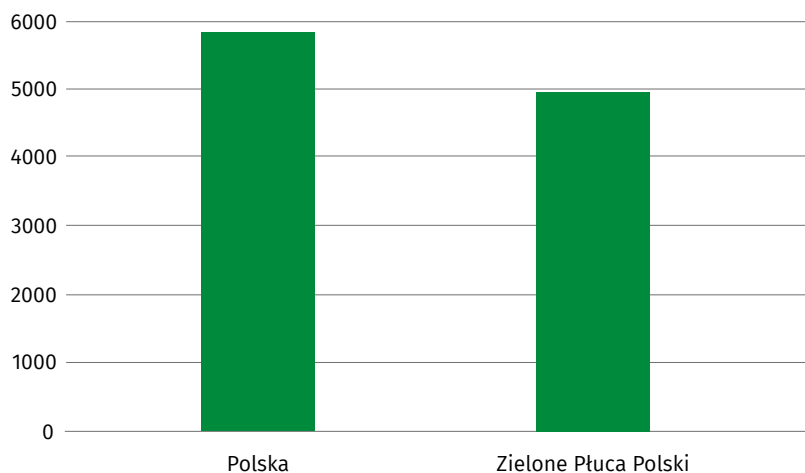
Wykres 22. Miejsca noclegowe w turystycznych obiektach noclegowych^a na 10 tys. ludności w 2021 r.
Stan w dniu 31 lipca

^a Dane dotyczą obiektów posiadających 10 i więcej miejsc noclegowych.

W 2021 r. w turystycznych obiektach noclegowych zlokalizowanych na terenie Zielonych Płuc Polski zatrzymało się 1937,6 tys. turystów, a ich udział w ogólnej liczbie korzystających z noclegów w kraju wyniósł 8,7%. Liczba korzystających z noclegów na obszarze ekoregionu zmniejszyła się o 33,6% w porównaniu z zanotowaną w 2018 r. Większość turystów (64,5%) decydowała się na pobyt w hotelach i motelach.

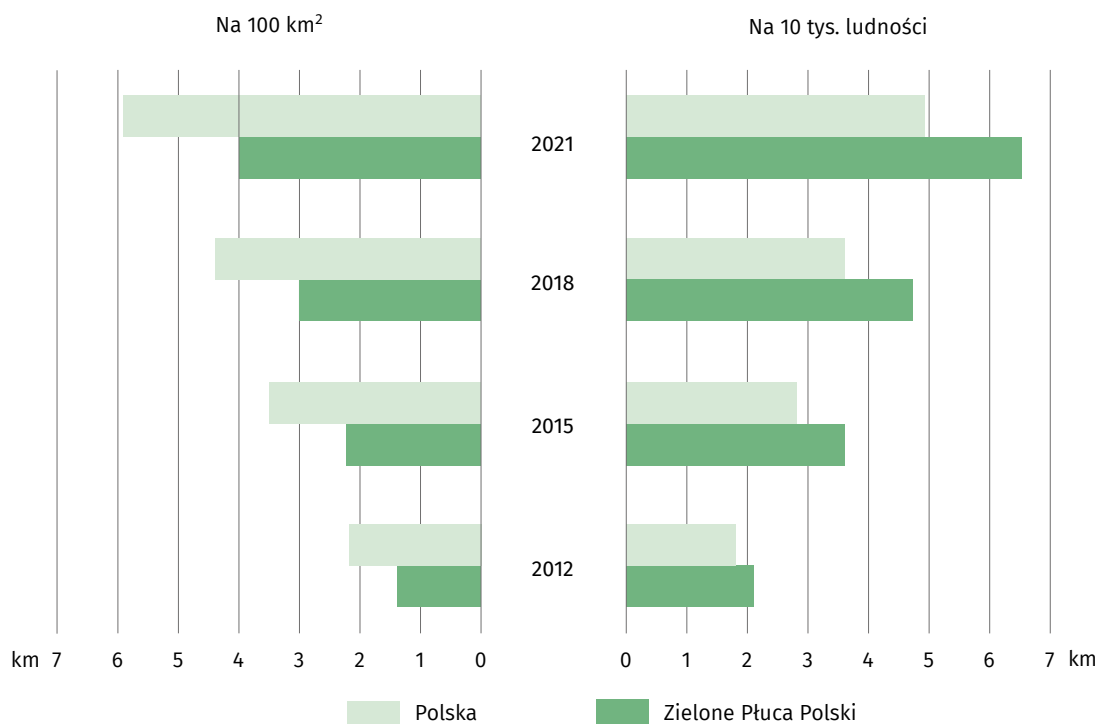
Wykres 23. Korzystający z noclegów w turystycznych obiektach noclegowych^a na 10 tys. ludności w 2021 r.

^a Dane dotyczą obiektów posiadających 10 i więcej miejsc noclegowych.

W końcu 2021 r. na terenie gmin należących do ZPP znajdowało się 2532,2 km dróg dla rowerów, tj. 13,7% ich ogólnej długości w kraju. Na obszarze ekoregionu długość tych dróg zwiększyła się o 664,0 km w stosunku do zanotowanej trzy lata wcześniej.

Wykres 24. Długość dróg dla rowerów^a
 Stan w dniu 31 grudnia

a Bez szlaków rowerowych.

W końcu analizowanego roku na 100 km² powierzchni ogólnej ekoregionu przypadało 4,0 km dróg dla rowerów, podczas gdy w kraju – 5,9 km. W porównaniu z końcem 2018 r. wartość wskaźnika wzrosła odpowiednio o 1,0 km i 1,5 km. W przeliczeniu na 10 tys. ludności zamieszkałej na terenie ZPP w końcu grudnia 2021 r. długość dróg dla rowerów wynosiła 6,5 km, natomiast w Polsce – 4,9 km. W odniesieniu do stanu sprzed trzech lat omawiany wskaźnik zwiększył się odpowiednio o 1,8 km i 1,3 km.

Uwagi ogólne

Zielone Płuca Polski obejmują północno-wschodnią część kraju. W granicach Zielonych Płuc Polski znajduje się 386 gmin położonych na terenie województw: podlaskiego (118 gmin), warmińsko-mazurskiego (115 gmin), mazowieckiego (114 gmin), kujawsko-pomorskiego (33 gminy) oraz pomorskiego (6 gmin). Pełny wykaz powiatów i gmin wchodzących w skład Zielonych Płuc Polski w końcu 2021 r. zamieszczono w tablicy II.

W publikacji zaprezentowano informacje dotyczące terenu Zielonych Płuc Polski, jednak w niektórych przypadkach (ze względu na brak danych na poziomie gmin) przedstawiono informacje dla powiatów, które przynajmniej w części wchodziły w skład omawianego obszaru. Tablice te opatrzone odpowiednimi notami.

Prezentowane w publikacji dane – jeśli nie zaznaczono inaczej – dotyczą **całej gospodarki narodowej**.

Dane prezentuje się w układzie **Polskiej Klasyfikacji Działalności – PKD 2007**, opracowanej na podstawie Statystycznej Klasyfikacji Działalności Gospodarczych we Wspólnocie Europejskiej – Statistical Classification of Economic Activities in the European Community – NACE Rev. 2. PKD 2007 została wprowadzona z dniem 1 stycznia 2008 r. rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2007 r. w sprawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) (Dz. U. poz. 1885, z późn. zm.).

W stosunku do obowiązującej PKD 2007 dokonano dodatkowego grupowania, ujmując pod pojęciem:

- **przemysł** – sekcje: „Górnictwo i wydobywanie”, „Przetwórstwo przemysłowe”, „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych” oraz „Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją”,
- **pozostałe usługi** – sekcje: „Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna”, „Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca”, „Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne”, „Edukacja”, „Opieka zdrowotna i pomoc społeczna”, „Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją”, „Pozostała działalność usługowa” oraz „Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby”.

Liczby względne (wskaźniki, odsetki) obliczono z reguły na podstawie danych bezwzględnych wyrażonych z większą dokładnością niż podano w tablicach.

Przy przeliczeniach na 1 mieszkańca (1000 ludności itp.) danych według stanu w końcu roku przyjęto liczbę ludności według stanu w dniu 31 grudnia, a przy przeliczeniach danych charakteryzujących wielkość zjawiska w ciągu roku – według stanu w dniu 30 czerwca.

Ze względu na zaokrąglenia danych, w niektórych przypadkach sumy składników mogą się nieznacznie różnić od podanych wielkości „ogółem”.

Informacje statystyczne pochodzące ze źródeł spoza Głównego Urzędu Statystycznego opatrzone odpowiednimi notami.

Rozszerzone wyjaśnienia dotyczące poszczególnych dziedzin statystyki Czytelnik znajdzie w publikacjach tematycznych oraz w serii „Metodologia badań statystycznych”.

Uwagi metodyczne

Stan i ochrona środowiska. Leśnictwo

Dane dotyczące **powierzchni zlewni** uzyskano z Mapy Podziału Hydrograficznego Polski w skali 1:10000. Przyjęte do obliczeń granice obszaru Zielonych Płuc Polski (ZPP) wyznaczono na podstawie wykazu gmin wchodzących w skład ZPP oraz elektronicznych map Państwowego Rejestru Granic.

Dane o stanie geodezyjnym i kierunkach wykorzystania powierzchni opracowano na podstawie ewidencji gruntów wprowadzonej rozporządzeniem Ministra Rozwoju, Pracy i Technologii z dnia 27 lipca 2021 r. w sprawie ewidencji gruntów i budynków (Dz. U. poz. 1390), sporządzonej przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii.

Dane o **gruntach rolnych i leśnych wyłączonych na cele nierolnicze i nieleśne** dotyczą gruntów, za które pobrano należności i opłaty w trybie ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. z 2021 r. poz. 1326). Wyłączenie użytków rolnych zaliczonych do klas bonitacyjnych I–III, a także klas bonitacyjnych IV–VI wytworzonych z gleb pochodzenia organicznego oraz gruntów leśnych wymaga decyzji zezwalających na takie wyłączenie.

Dane o **gruntach zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji i zagospodarowania** dotyczą gruntów, które utraciły całkowicie wartości użytkowe (grunty zdewastowane) oraz gruntów, których wartość użytkowa zmalała w wyniku pogorszenia się warunków przyrodniczych lub wskutek zmian środowiska oraz działalności przemysłowej, a także wadliwej działalności rolniczej (grunty zdegradowane).

Rekultywacja gruntów polega na nadaniu lub przywróceniu gruntom zdegradowanym lub zdewastowanym wartości użytkowych lub przyrodniczych przez właściwe ukształtowanie rzeźby terenu, poprawienie właściwości fizycznych i chemicznych, uregulowanie stosunków wodnych, odtworzenie gleb, umocnienie skarp oraz odbudowanie lub zbudowanie niezbędnych dróg. Grunty zrehabilitowane podlegają zagospodarowaniu, czyli rolniczemu, leśnemu lub innemu rodzajowi użytkowania.

Informacje o **poborze wody** dotyczą:

1. W pozycji „na cele produkcyjne (poza rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem i rybactwem)” – jednostek organizacyjnych (włączając fermy przemysłowego chowu zwierząt oraz zakłady zajmujące się produkcją roślinną) wnoszących opłaty za pobór z ujęć własnych rocznie 5 dam³ i więcej wody podziemnej albo 20 dam³ i więcej wody powierzchniowej lub odprowadzających rocznie 20 dam³ i więcej ścieków.
2. W pozycji „nawodnienia w rolnictwie i leśnictwie oraz napełnianie i uzupełnianie stawów rybnych” – jednostek organizacyjnych rolnictwa, leśnictwa i rybactwa zużywających wodę na potrzeby nawadniania gruntów rolnych i leśnych o powierzchni od 20 ha oraz na potrzeby eksploatacji stawów rybnych o powierzchni od 10 ha. Od 2019 r. pozycja ta obejmuje wyłącznie jednostki organizacyjne rolnictwa, leśnictwa i rybactwa zużywające wodę na potrzeby eksploatacji stawów rybnych o powierzchni od 10 ha.
3. W pozycji „eksploatacja sieci wodociągowej” – do 1998 r. przedsiębiorstw i zakładów wodociągowo-kanalizacyjnych, dla których organem założycielskim jest wojewoda oraz pozostających w zarządzie samorządów terytorialnych; od 1999 r. wszystkich jednostek nadzorujących pracę sieci wodociągowej (w tym również spółdzielni mieszkaniowych, spółek wodnych, zakładów usług wodnych, zakładów pracy itp.).

Informacje o **ocenie jakości wody dostarczanej przez wodociągi** opracowywane są zgodnie z rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. poz. 2294), na podstawie wyników badań przeprowadzanych przez laboratoria Państwowej Inspekcji Sanitarnej lub inne laboratoria o udokumentowanym systemie jakości prowadzonych badań zatwierdzonych przez Państwową Inspekcję Sanitarną.

Kontrola wodociągów przeprowadzana jest w punktach charakterystycznych dla danego wodociągu, uzgodnionych między terenowo właściwym państwowym inspektoratem sanitarnym a przedsiębiorstwem wodociągowo-kanalizacyjnym.

Wodę dostarczaną ludności do spożycia uznaje się za odpowiadającą lub nieodpowiadającą wymaganiom określonym w wyżej wymienionym rozporządzeniu na podstawie wyników badań mikrobiologicznych, fizykochemicznych oraz organoleptycznych.

Dane o **ściekach** dotyczą ścieków odprowadzonych do wód lub do ziemi przez jednostki określone na str. 41 w informacjach o poborze wody (pkt 1 i 3).

Dane o **ściekach przemysłowych** dotyczą ścieków odprowadzonych z jednostek określonych na str. 41 w informacjach o poborze wody (pkt 1), które według Polskiej Klasyfikacji Działalności 2007 zostały ujęte w „Przemysłe” obejmującym sekcje „Górnictwo i wydobywanie”, „Przetwórstwo przemysłowe”, „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych” oraz „Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją”, jak również w pozostałych sekcjach, których udział w ilości odprowadzanych ścieków jest niewielki. Do tych samych jednostek odnoszą się dane o poborze wody.

Jako **ścieki przemysłowe wymagające oczyszczania** przyjęto ścieki odprowadzone siecią kanałów lub rowów otwartych bezpośrednio do wód, do ziemi lub do sieci kanalizacyjnej z jednostek produkcyjnych (łącznie z zanieczyszczonymi wodami z odwadniania zakładów górniczych i zanieczyszczonymi wodami wykorzystanymi w przemyśle do celów chłodniczych).

Dane o **ściekach komunalnych** obejmują ścieki odprowadzone siecią kanalizacyjną przez jednostki będące w gestii przedsiębiorstw i zakładów wodociągowo-kanalizacyjnych, dla których organem założycielskim jest wojewoda (lub będących pod zarządem samorządów terytorialnych) oraz przez zbiorczą kanalizację wojewódzkich zakładów usług wodnych, spółdzielnie mieszkaniowe, kółka rolnicze i zakłady pracy (przemysłowe, rolnicze, budowlane itp. obsługujące domy mieszkalne). Ścieki te przed odprowadzeniem do odbiornika powinny być w całości poddane procesom oczyszczania, stąd w statystyce zostały ujęte jako ścieki wymagające oczyszczania. Dane te nie obejmują wód opadowych i infiltracyjnych odprowadzanych siecią kanalizacyjną.

Wody chłodnicze są to wody używane w procesach produkcyjnych, głównie w elektrowniach cieplnych, do celów chłodzenia. Są one zwykle podgrzane i powodują tzw. zanieczyszczenie termiczne wód.

Dane o **ściekach odprowadzonych kanalizacją** obejmują ścieki odprowadzone systemem kanałów krytych będących w gestii przedsiębiorstw i zakładów wodociągowo-kanalizacyjnych, dla których organem założycielskim jest wojewoda (lub będących pod zarządem samorządów terytorialnych) oraz przez zbiorczą kanalizację wojewódzkich zakładów usług wodnych, spółdzielnie mieszkaniowe, zakłady pracy.

Dane o **ściekach oczyszczanych** dotyczą ścieków oczyszczanych mechanicznie, chemicznie, biologicznie oraz z podwyższonym usuwaniem biogenów i odprowadzonych do wód lub do ziemi.

Komunalne oczyszczalnie ścieków obejmują wszystkie oczyszczalnie pracujące na sieci kanalizacyjnej. Nie są objęte badaniami statystycznymi oczyszczalnie przydomowe (przyzagrodowe) lub oczyszczające ścieki wyłącznie dowożone (oczyszczalnie niepracujące na sieci kanalizacyjnej).

Od 2003 r. komunalne oczyszczalnie chemiczne zakwalifikowano albo do oczyszczalni o podwyższonym stopniu usuwania biogenów, albo do oczyszczalni mechanicznych.

Równoważna liczba mieszkańców (RLM) wyraża wielokrotność ładunku zanieczyszczeń w ściekach w stosunku do jednostkowego ładunku w ściekach odprowadzonych od jednego mieszkańca w ciągu doby (określonego jako BZT₅ równe 60 g O₂/dobę).

Przez **osady ściekowe** rozumie się pochodzące z oczyszczalni ścieków osady z komór fermentacyjnych oraz innych instalacji służących do oczyszczania ścieków.

Informacje o **emisji i redukcji zanieczyszczeń powietrza** z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza dotyczą jednostek ustalonych przez Ministra Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych na podstawie określonej wysokości opłat wniesionych w 1986 r. za roczną emisję substancji zanieczyszczających powietrze według stawek

określonych w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 13 stycznia 1986 r. w sprawie opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska i wprowadzanie w nim zmian (Dz. U. poz. 40, z późn. zm.).

Ustalona zbiorowość badanych jednostek, utrzymywana corocznie co zapewnia m.in. porównywalność wyników badań, może być powiększana jedynie w szczególnych przypadkach, np. o jednostki nowo uruchomione lub rozbudowane o wysokiej skali progowej emisji zanieczyszczeń.

Dane o **emisji zanieczyszczeń pyłowych** dotyczą pyłów: ze spalania paliw, cementowo-wapienniczych i materiałów ogniotrwałych, krzemowych, nawozów sztucznych, węglowo-grafitowych, sadzy oraz innych rodzajów zanieczyszczeń pyłowych.

Dane o **emisji zanieczyszczeń gazowych** dotyczą: dwutlenku siarki, tlenku węgla, dwutlenku węgla, tlenków azotu, węglowodorów oraz innych rodzajów zanieczyszczeń gazowych.

Dane o emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych obejmują emisję zorganizowaną (z urządzeń technologicznych i ogrzewczych) oraz niezorganizowaną (z hałd, składowisk, w toku przetadunku substancji sypkich lub lotnych, z hal produkcyjnych itp.).

Dane o **ilości zatrzymanych i zneutralizowanych zanieczyszczeń pyłowych i gazowych** obrazują rozmiary zanieczyszczeń zredukowanych w urządzeniach do ochrony powietrza zainstalowanych w zakładach uznanych za szczególnie uciążliwe dla atmosfery.

Wskaźnik redukcji zanieczyszczeń pyłowych (gazowych) wyraża procentowy stosunek ilości zanieczyszczeń pyłowych (gazowych) zatrzymanych w urządzeniach oczyszczających do ilości wytworzonych zanieczyszczeń pyłowych (gazowych). Im wartość tego wskaźnika jest bliższa 100%, tym większy i o wyższej skuteczności działania jest potencjał ochronny zakładu oraz mniejsza jego uciążliwość dla czystości powietrza atmosferycznego.

Ze względu na to, że wielkość emisji dwutlenku węgla charakteryzuje się dużymi bezwzględными wartościami, wskaźnik dotyczący stopnia redukcji zanieczyszczeń gazowych został wyliczony i przedstawiony bez uwzględnienia emisji dwutlenku węgla.

Ochrona przyrody polega na zachowaniu, zrównoważonym użytkowaniu oraz odnawianiu zasobów, tworów i składników przyrody (m.in. dziko występujących oraz objętych ochroną gatunkową roślin, zwierząt i grzybów, zwierząt prowadzących wędrowny tryb życia, siedlisk przyrodniczych); formami ochrony przyrody są: parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, obszary Natura 2000, pomniki przyrody, ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów.

Podstawą prawną regulującą ustanowienie form ochrony przyrody jest ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2021 r. poz. 1098).

Parki narodowe obejmują obszary wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, społecznymi, kulturowymi i edukacyjnymi, o powierzchni nie mniejszej niż 1000 ha, na których ochronie podlega cała przyroda oraz walory krajobrazowe. Parki narodowe tworzy się w celu zachowania różnorodności biologicznej, zasobów, tworów i składników przyrody nieożywionej i walorów krajobrazowych, przywrócenia właściwego stanu zasobów i składników przyrody oraz odtworzenia zniekształconych siedlisk: przyrodniczych, roślin, zwierząt lub grzybów.

Rezerваты przyrody obejmują obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska: roślin, zwierząt i grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi.

Parki krajobrazowe obejmują obszary chronione ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania i popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju.

Obszary chronionego krajobrazu obejmują tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcję korytarzy ekologicznych.

Użytki ekologiczne są to zastępujące na ochronę pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej, jak: naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, wychodnie skalne, skarpy itp.

Stanowiska dokumentacyjne są to niewyodrębniające się na powierzchni lub możliwe do wyodrębnienia, ważne pod względem naukowym i dydaktycznym, miejsca występowania formacji geologicznych, nagromadzeń skamieniałości lub tworów mineralnych, jaskinie lub schroniska podskalne wraz z namuliskami oraz fragmenty eksploatowanych lub nieczynnych wyrobisk powierzchniowych i podziemnych.

Zespołami przyrodniczo-krajobrazowymi są fragmenty krajobrazu naturalnego i kulturowego zastępujące na ochronę ze względu na ich walory widokowe lub estetyczne.

Sieć Natura 2000 obejmuje obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO) oraz specjalne obszary ochrony siedlisk (SOO), które do czasu utworzenia w drodze odpowiedniego aktu prawnego prawa krajowego są obszarami mającymi znaczenie dla Wspólnoty (OZW). Podstawą prawną jej funkcjonowania są: Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa, określająca kryteria do wyznaczenia ostoji dla gatunków ptaków zagrożonych wyginięciem oraz Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory, określająca zasady ochrony pozostałych gatunków zwierząt, a także roślin i siedlisk przyrodniczych oraz procedury ochrony obszarów szczególnie ważnych przyrodniczo.

Obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO) to obszary wyznaczone, zgodnie z przepisami prawa Unii Europejskiej, w celu ochrony populacji dziko występujących gatunków ptaków, w granicach których ptaki mają korzystne warunki bytowania w ciągu całego życia, w dowolnym jego okresie albo stadium rozwoju.

Specjalne obszary ochrony siedlisk (SOO) to obszary wyznaczone, zgodnie z przepisami prawa Unii Europejskiej, w celu trwałej ochrony siedlisk przyrodniczych lub populacji zagrożonych wyginięciem gatunków roślin lub zwierząt w celu odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych lub właściwego stanu ochrony gatunków.

Powierzchnie obszarów specjalnej ochrony ptaków i specjalnych obszarów ochrony siedlisk mogą się częściowo lub w całości pokrywać ze sobą oraz z innymi formami ochrony przyrody.

Pomniki przyrody są to pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyśka, skałki, jary, głązy narzutowe oraz jaskinie.

Parki spacerowo-wypoczynkowe są to tereny zieleni z roślinnością wysoką i niską o powierzchni co najmniej 2 ha, urządzone i konserwowane z przeznaczeniem na cele wypoczynkowe ludności, wyposażone w drogi, aleje spacerowe, ławki, place zabaw itp.

Zieleńce są to obiekty o powierzchni poniżej 2 ha, w których funkcji dominuje wypoczynek.

Tereny zieleni osiedlowej występują przy zabudowie mieszkaniowej, pełnią funkcję wypoczynkową, izolacyjną i estetyczną.

Wypłata odszkodowań za **szkody wyrządzone przez zwierzęta prawnie chronione** dokonywana jest na mocy art. 126 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2015 r. poz. 1651, z późn. zm.). Zgodnie z tą ustawą, Skarb Państwa odpowiada za szkody wyrządzone przez żubry, wilki, rysie, niedźwiedzie, bobry. Szacowaniem szkód wyrządzonych przez zwierzęta objęte ochroną gatunkową zajmują się Regionalne Dyrekcje Ochrony Środowiska.

Odpady oznaczają każdą substancję lub przedmiot, których posiadacz pozbywa się, zamierza się pozbyć lub do których pozbycia się jest obowiązany. Dane o odpadach od 2013 r. są opracowywane w oparciu o ustawę z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. z 2021 r. poz. 779, z późn. zm.).

Prezentowane rodzaje odpadów są zgodne z katalogiem odpadów wprowadzonym rozporządzeniem Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 2 stycznia 2020 r. (Dz. U. poz. 10).

Przez **wytwórcę odpadów** rozumie się każdego, którego działalność lub bytowanie powoduje powstawanie odpadów oraz każdego, kto przeprowadza wstępne przetwarzanie, mieszanie lub inne działania powodujące zmianę charakteru lub składu tych odpadów.

Informacje o ilości i rodzajach odpadów dotyczą zakładów, które wytworzyły w ciągu roku powyżej 1 tys. t odpadów (z wyłączeniem odpadów komunalnych) lub posiadały 1 mln t i więcej odpadów nagromadzonych.

Przez **odzysk odpadów** rozumie się jakikolwiek proces, którego głównym wynikiem jest to, aby odpady służyły użytecznemu zastosowaniu przez zastąpienie innych materiałów. Pełna definicja odzysku odpadów zawarta jest w ustawie z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach.

Przez **unieszkodliwianie odpadów** rozumie się proces niebędący odzyskiem, nawet jeżeli wtórnym skutkiem takiego procesu jest odzysk substancji lub energii.

Przez **termiczne przekształcanie odpadów** rozumie się spalanie odpadów przez ich utlenianie oraz inne procesy, w tym: zgazowanie, proces plazmowy, rozkład pirolityczny, prowadzone w przeznaczonych do tego instalacjach lub urządzeniach (m.in. spalarniach odpadów) na zasadach określonych w przepisach szczegółowych.

Przez **odpady składowane** należy rozumieć odpady usunięte na składowiska (wysypiska, hałdy, stawy osadowe) własne zakładów lub obce.

Magazynowanie odpadów jest to czasowe przechowywanie odpadów obejmujące: wstępne magazynowanie odpadów przez ich wytwórcę, tymczasowe magazynowanie odpadów przez prowadzącego zbieranie odpadów, magazynowanie odpadów przez prowadzącego przetwarzanie odpadów.

Dane o **odpadach dotychczas składowanych (nagromadzonych)** dotyczą ilości odpadów zdeponowanych na terenach własnych zakładów w wyniku składowania w roku sprawozdawczym i w latach poprzednich.

Przez **zrehabilitowane tereny składowania odpadów** należy rozumieć tereny, których eksploatacja została zakończona i na których zostały przeprowadzone prace polegające na nadaniu lub przywróceniu im wartości użytkowych poprzez m.in. właściwe ukształtowanie rzeźby terenu, poprawienie właściwości fizycznych i chemicznych, uregulowanie stosunków wodnych.

Dane o **odpadach komunalnych** dotyczą odpadów powstających w gospodarstwach domowych (z wyłączeniem pojazdów wycofanych z eksploatacji), a także odpadów niezawierających odpadów niebezpiecznych pochodzących od innych wytwórców odpadów, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych.

Dane o **nieczystościach ciekłych** dotyczą nieczystości wywiezionych do oczyszczalni ścieków lub stacji zlewnych, pochodzących z gospodarstw domowych, budynków użyteczności publicznej oraz budynków jednostek prowadzących działalność gospodarczą – w przypadku gdy nie są odprowadzane siecią kanalizacyjną.

Zbiornik bezodpływowy to instalacja i urządzenie przeznaczone do gromadzenia nieczystości ciekłych w miejscu ich powstawania.

Indywidualna przydomowa oczyszczalnia ścieków jest to zespół urządzeń służący do neutralizacji ścieków wytwarzanych w jednym lub kilku gospodarstwach domowych.

Nakłady inwestycyjne są to nakłady finansowe lub rzeczowe, których celem jest stworzenie nowych środków trwałych lub ulepszenie (przebudowa, rozbudowa, rekonstrukcja, adaptacja lub modernizacja) istniejących obiektów

majątku trwałego, a także nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie inwestycji. Nakłady inwestycyjne dzielą się na nakłady na środki trwałe oraz pozostałe nakłady.

Dane o **nakładach na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej oraz ich efektach rzeczowych** prezentuje się zgodnie z Polską Klasyfikacją Statystyczną Dotyczącą Działalności i Urzędzeń Związanych z Ochroną Środowiska, wprowadzoną rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 2 marca 1999 r. w sprawie Polskiej Klasyfikacji Statystycznej Dotyczącej Działalności i Urzędzeń Związanych z Ochroną Środowiska (Dz. U. poz. 218).

Do **inwestycji związanych z ochroną powietrza atmosferycznego i klimatu** zalicza się instalacje urządzeń oczyszczających i dezodorujących (odpylających, redukujących, unieszkodliwiających i neutralizujących zanieczyszczenia gazowe) oraz instalacje z zastosowaniem reakcji przemian chemicznych do substancji mniej uciążliwych dla środowiska wraz z kompletnym wyposażeniem i zespołem koniecznych urządzeń pomocniczych zapewniających prawidłową ich eksploatację, urządzenia i aparaturę zapewniające zmniejszenie ilości bądź stężeń powstających oraz emitowanych zanieczyszczeń, zadania związane z wyposażeniem w aparaturę kontrolno-pomiarową zanieczyszczeń powietrza. Ponadto zaliczono tu również: nowe techniki i technologie spalania paliw, modernizację kotłowni i ciepłowni w celu ograniczenia zanieczyszczeń wydalonych do powietrza powstających w procesie spalania, niekonwencjonalne źródła energii (np. elektrownie wiatrowe, wykorzystanie wód geotermicznych), dostosowanie silników spalinowych do paliwa gazowego, a także budowę zespołu hydrokrakingu. Nie ujmuje się urządzeń redukujących zanieczyszczenia, a stanowiących integralną część procesu technologicznego zapewniającą odpowiednią jakość surowców i półproduktów dla kolejnych etapów produkcji. Dotyczy to również instalowania wszelkiego rodzaju urządzeń pomocniczych niezbędnych ze względów technologicznych czy naukowych zakładu produkcyjnego.

Do **inwestycji związanych z gospodarką ściekową i ochroną wód** zalicza się urządzenia do unieszkodliwiania i oczyszczania ścieków przemysłowych, komunalnych, wód (ścieków) opadowych oraz zanieczyszczonych wód kopalnianych odprowadzanych bezpośrednio do wód powierzchniowych lub do ziemi. Obejmują one oczyszczalnie ścieków lub ich elementy według technologii oczyszczania (mechaniczne, chemiczne, biologiczne i o podwyższonym usuwaniu biogenów, a także oczyszczalnie indywidualne przydomowe i inwestycje związane ze wstępnym oczyszczaniem ścieków), urządzenia do gospodarczego wykorzystania ścieków, utylizacji, gromadzenia i transportu wód zasolonych, gromadzenia ścieków, jak również wyposażanie oczyszczalni ścieków w urządzenia i aparaturę kontrolno-pomiarową w przypadkach, gdy nie są one ujęte w kosztach budowy oczyszczalni ścieków. Zakres danych obejmuje także: budowę kanalizacji sanitarnej odprowadzającej ścieki do oczyszczalni oraz wody opadowe, urządzenia do przeróbki i zagospodarowania osadów z oczyszczalni ścieków, tworzenie stref ochrony źródeł i ujęć wody itp.

Do **inwestycji związanych z gospodarką odpadami, ochroną i przywróceniem wartości użytkowej gleb, ochroną wód podziemnych i powierzchniowych** zalicza się:

- działania związane z zapobieganiem zanieczyszczeniom poprzez modyfikowanie procesów technologicznych, w tym nowe techniki i technologie mało- i bezodpadowe,
- zbieranie (w tym selektywne) odpadów i ich transport,
- działania związane z recyklingiem odpadów,
- urządzenia do przeróbki i zagospodarowania osadów z oczyszczalni ścieków,
- gospodarcze wykorzystanie odpadów, tj. urządzenia oraz metody i sposoby, w wyniku których następuje wyraźna redukcja ilościowa odpadów wytwarzanych bądź nagromadzonych na składowiskach, np. wykorzystanie odpadów do budowy nasypów drogowych, kolejowych, do podsadzania wyrobisk kopalnianych oraz wykorzystanie i przeróbkę odpadów przez zakłady przemysłowe,
- unieszkodliwianie odpadów, tj. metody i sposoby, w wyniku których następuje redukcja szkodliwości odpadów dla środowiska, czyli zmniejszenie ładunku zanieczyszczeń wprowadzanych z odpadami do powierzchniowych warstw ziemi, w tym budowę i urządzenie składowisk oraz stawów osadowych dla odpadów w powierzchniowych warstwach ziemi, urządzenie stref ochronnych wokół składowisk, zabiegi zabezpieczające przed pyleniem składowisk,
- rekultywację składowisk odpadów, hałd, wysypisk i stawów osadowych oraz innych terenów zdewastowanych i zdegradowanych obejmującą etap zakończonej rekultywacji biologicznej bądź przekazanie zreaktywowanej powierzchni do zagospodarowania,

- przedsięwzięcia związane z zapobieganiem degradacji i dewastacji gleby, działania związane z tarasowaniem i wyrównywaniem nierówności gleby, prowadzenie przeciwoerozyjnych nasadzeń oraz usuwanie skutków erozji,
- budowę, utrzymanie i obsługę urządzeń służących do neutralizacji zanieczyszczeń (skażeń) gleby, oczyszczania wód podziemnych, a także zapobieganie infiltracji (przenikaniu) zanieczyszczeń do gleby i wód podziemnych,
- wyposażenie w aparaturę kontrolno-pomiarową w zakresie gospodarki odpadami, ochrony gleby, wód podziemnych i powierzchniowych.

Do **inwestycji związanych z gospodarką wodną** zalicza się:

- budowę ujęć służących do poboru wody: powierzchniowej, podziemnej i kopalnianej, łącznie z urządzeniami uzdatniającymi oraz wodną siecią magistralną i rozdzielczą (ujęcia, studnie, stacje uzdatniania, filtry, stacje pomp, doprowadzenie sieci wodociągowej – bez przyłączy do budynków i gospodarstw), budowę laboratoriów kontroli jakości wody, w tym automatycznych stacji pomiaru jakości wody,
- budowę: zbiorników retencyjnych (poza zbiornikami przeciwpożarowymi i wyrównania dobowego), stopni wodnych, żeglugowych i energetycznych oraz śluz i jazów,
- regulację i zabudowę rzek i potoków,
- budowę obwałowań przeciwpowodziowych,
- budowę stacji pomp na zawałach i obszarach depresyjnych.

Informacje w zakresie **leśnictwa** dotyczą:

1. Lasów publicznych stanowiących własność:
 - a. Skarbu Państwa zarządzanych oraz użytkowanych czasowo lub wiczyście przez:
 - Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe (w skrócie „Lasy Państwowe”), nadzorowane przez Ministra Klimatu i Środowiska,
 - jednostki ochrony przyrody (parki narodowe),
 - jednostki organizacyjne innych ministrów, wojewodów, gmin lub związków komunalnych i Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa (do 31 sierpnia 2017 r. – Agencja Nieruchomości Rolnych);
 - b. gmin (w tym gmin mających od 1999 r. również status miasta na prawach powiatu);
 - c. innych jednostek publicznych.
2. Lasów prywatnych stanowiących własność:
 - a. osób fizycznych;
 - b. wspólnot gruntowych będących własnością wszystkich lub części mieszkańców wsi;
 - c. spółdzielni produkcji rolnej;
 - d. innych osób prawnych.

Powierzchnia gruntów leśnych w rozumieniu ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. z 2021 r. poz. 1275) obejmuje:

1. Grunty o zwartej powierzchni co najmniej 0,10 ha pokryte roślinnością leśną (powierzchnia zalesiona) lub przejściowo jej pozbawione (powierzchnia niezalesiona). Są to grunty przeznaczone do produkcji leśnej lub wchodzące w skład rezerwatów przyrody i parków narodowych lub wpisane do rejestrów zabytków. Kategoria ta jest określana jako „**powierzchnia lasów**”.
2. **Grunty związane z gospodarką leśną**, zajęte pod wykorzystywane dla potrzeb gospodarki leśnej: budynki i budowle, linie podziału przestrzennego lasu, drogi leśne, szkółki leśne, miejsca składowania drewna itp.

Lesistość (wskaźnik lesistości) obliczono jako stosunek procentowy powierzchni lasów do ogólnej powierzchni geograficznej kraju, ekoregionu, województw.

Ludność

Tablice dotyczące stanu oraz struktury ludności według cech demograficznych, ruchu naturalnego i wędrówkowego opracowano na podstawie:

- wyników spisów powszechnych i szacunków ludności dokonanych przez Główny Urząd Statystyczny,
- rejestrów Kancelarii Prezesa Rady Ministrów – o migracjach wewnętrznych i zagranicznych ludności na pobyt stały oraz pobyt czasowy,
- sprawozdawczości gmin – o migracjach wewnętrznych i zagranicznych na pobyt czasowy,
- sprawozdawczości urzędów stanu cywilnego – o zarejestrowanych małżeństwach, urodzeniach i zgonach.

Przez **ludność w wieku produkcyjnym** rozumie się ludność w wieku zdolności do pracy. Dla mężczyzn przyjęto wiek 18–64 lata, dla kobiet 18–59 lat. Wśród ludności w wieku produkcyjnym wyróżnia się ludność w wieku mobilnym, tj. w wieku 18–44 lata i niemobilnym, tj. mężczyźni 45–64 lata, kobiety 45–59 lat. Przez ludność w wieku nieprodukcyjnym rozumie się **ludność w wieku przedprodukcyjnym**, tj. do 17 lat oraz **ludność w wieku poprodukcyjnym**, tj. mężczyźni – 65 lat i więcej, kobiety – 60 lat i więcej.

Dane o **ruchu naturalnym ludności** w podziale terytorialnym opracowano:

- małżeństwa – według miejsca zamieszkania męża przed ślubem, w przypadku gdy mąż przed ślubem mieszkał za granicą przyjmuje się miejsce zamieszkania żony w Polsce przed zawarciem związku małżeńskiego,
- urodzenia – według miejsca zamieszkania matki noworodka,
- zgony – według miejsca zamieszkania osoby zmarłej.

Dane o **migracjach wewnętrznych** ludności opracowano na podstawie informacji ewidencyjnych gmin o zameldowaniach osób na pobyt stały. Informacje te nie uwzględniają zmian adresu w obrębie tej samej gminy (miasta), z wyjątkiem gmin miejsko-wiejskich, dla których został zachowany podział na tereny miejskie i wiejskie.

Dane o **migracjach zagranicznych** ludności opracowano na podstawie informacji ewidencyjnych gmin o zameldowaniu osób przyjeżdżających do Polski na pobyt stały (imigracja) oraz o wymeldowaniach osób wyjeżdżających z Polski za granicę na stałe (emigracja).

Napływ ludności obejmuje zameldowania na pobyt stały, odpływ – wymeldowania ze stałego miejsca zamieszkania.

Rynek pracy

Dane o **bezrobotnych zarejestrowanych** w powiatowych urzędach pracy prezentuje się zgodnie z ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2021 r. poz. 1100, z późn. zm.).

Pod pojęciem **bezrobotnego** należy rozumieć osobę, która ukończyła 18 lat i nie osiągnęła wieku emerytalnego, jest osobą niezatrudnioną i niewykonującą innej pracy zarobkowej, zdolną i gotową do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy (bądź jeśli jest to osoba niepełnosprawna – zdolna i gotowa do podjęcia zatrudnienia co najmniej w połowie tego wymiaru czasu pracy), nieuczącą się w szkole, z wyjątkiem szkół dla dorosłych (lub przystępującą do egzaminu eksternistycznego z zakresu tej szkoły) lub szkół wyższych w systemie studiów niestacjonarnych, zarejestrowaną we właściwym dla miejsca zameldowania (stałego lub czasowego) powiatowym urzędzie pracy oraz poszukującą zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, z dodatkowymi wyłączeniami dotyczącymi źródeł dochodów, zapisanymi w ustawie.

Długotrwałe bezrobotni to osoby pozostające w rejestrze powiatowego urzędu pracy łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich 2 lat, z wyłączeniem okresów odbywania stażu i przygotowania zawodowego dorosłych w miejscu pracy.

Mieszkania. Infrastruktura komunalna

Dane o **zasobach mieszkaniowych** podano na podstawie bilansów zasobów mieszkaniowych – według stanu w dniu 31 grudnia, w każdorazowym podziale administracyjnym.

Bilanse zasobów mieszkaniowych sporządza się dla okresów międzyspisowych w oparciu o wyniki ostatniego spisu powszechnego przy uwzględnieniu bieżącej sprawozdawczości, tj. przyrostów i ubytków zasobów mieszkaniowych.

Informacje o zasobach mieszkaniowych i mieszkaniach oddanych do użytkowania dotyczą mieszkań znajdujących się w budynkach mieszkalnych i niemieszkalnych. Dane nie obejmują lokali zbiorowego zamieszkania (hotelu pracowniczych, domów studenckich i internatów, domów opieki społecznej i innych) i pomieszczeń nieprzeznaczonych na cele mieszkalne, a z różnych względów zamieszkałych (pomieszczeń inwentarskich, barakowozów, statków, wagonów i innych).

Informacje o **mieszkaniach oddanych do użytkowania** dotyczą mieszkań w budynkach nowo wybudowanych i rozbudowanych (w części stanowiącej rozbudowę) oraz uzyskanych w wyniku przebudowy pomieszczeń niemieszkalnych.

Informacje o efektach:

- **budownictwa indywidualnego** dotyczą mieszkań oddanych do użytkowania przez osoby fizyczne, fundacje, kościoły i związki wyznaniowe, z przeznaczeniem na użytek własny inwestora,
- **budownictwa przeznaczonego na sprzedaż lub wynajem** dotyczą mieszkań oddanych do użytkowania przez różnych inwestorów w celu osiągnięcia zysku,
- **budownictwa spółdzielczego** dotyczą mieszkań oddanych do użytkowania przez spółdzielnie mieszkaniowe, z przeznaczeniem dla osób będących członkami tych spółdzielni,
- **budownictwa komunalnego (gminnego)** dotyczą mieszkań realizowanych w całości z budżetu gminy (głównie o charakterze socjalnym lub interwencyjnym),
- **budownictwa zakładowego** dotyczą mieszkań oddanych do użytkowania przez zakłady pracy (sektora publicznego i prywatnego), z przeznaczeniem na zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych pracowników tych zakładów,
- **budownictwa społecznego czynszowego** dotyczą mieszkań realizowanych przez towarzystwa budownictwa społecznego (działające na zasadzie non profit), z wykorzystaniem kredytu z Banku Gospodarstwa Krajowego.

W związku ze zmianą metodologiczną, od 2018 r. dane o efektach budownictwa „indywidualnego” realizowanego z przeznaczeniem na sprzedaż lub wynajem w celu osiągnięcia zysku, zostały włączone do formy budownictwa „przeznaczone na sprzedaż lub wynajem”.

Informacje o urządzeniach i usługach komunalnych opracowano metodą rodzaju działalności, tj. według kryterium przeznaczenia urządzeń niezależnie od przeważającego rodzaju działalności podmiotu.

Informacje o **korzystających z wodociągu i kanalizacji** obejmują ludność zamieszkałą w budynkach mieszkalnych dołączonych do określonej sieci. Dane o **korzystających z gazu** dotyczą ludności w mieszkaniach wyposażonych w instalacje gazu z sieci.

Dane o ludności korzystającej z wodociągu, kanalizacji i gazu obejmują również ludność w budynkach zbiorowego zamieszkania.

Do **miast obsługiwanych przez oczyszczalnię ścieków** zaliczono te miasta, z których ścieki komunalne przed odprowadzeniem do odbiornika były poddawane procesom oczyszczania mechanicznego, biologicznego lub z podwyższonym usuwaniem biogenów.

Informacje o długości **sieci wodociągowej** dotyczą sieci rozdzielczej (bez przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i innych obiektów).

Dane o długości **sieci kanalizacyjnej**, oprócz przewodów ulicznych, uwzględniają kolektory, tj. przewody odbierające ścieki z sieci ulicznej; nie uwzględniają natomiast kanałów przeznaczonych wyłącznie do odprowadzania wód opadowych.

Przez **przyłącza wodociągowe i kanalizacyjne** prowadzące do budynków mieszkalnych (łącznie z budynkami zbiorowego zamieszkania, jak np.: hotele pracownicze, domy studenckie i internaty, domy opieki społecznej) oraz **przyłącza gazowe** prowadzące do budynków (łącznie z budynkami niemieszkalnymi) rozumie się odgałęzienia łączące poszczególne budynki z siecią rozdzielczą lub w przypadku kanalizacji – z siecią ogólnospławną.

Zdrój uliczny jest to urządzenie zainstalowane do ulicznego przewodu wodociągowego, służące do pobierania wody przez ludność bezpośrednio z tego przewodu.

Dane o **zużyciu wody z wodociągów** w gospodarstwach domowych obejmują ilość wody pobranej z sieci wodociągowej za pomocą urządzeń zainstalowanych w budynku.

Edukacja i wychowanie

System edukacji w Polsce funkcjonuje zgodnie z ustawą z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2021 r. poz. 1082, z późn. zm.), ustawą z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2021 r. poz. 1915) oraz ustawą z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r. poz. 478, z późn. zm.).

Od 1 września 2017 r. rozpoczęto reformę systemu edukacji, która wprowadziła 8-letnią szkołę podstawową, 4-letnie liceum ogólnokształcące, 5-letnie technikum, 3-letnią branżową szkołę I stopnia, 2-letnią branżową szkołę II stopnia oraz zlikwidowała gimnazja.

Prezentowane dane obejmują:

1. Placówki wychowania przedszkolnego.
2. Szkoły dla dzieci i młodzieży oraz dla dorosłych:
 - a. podstawowe;
 - b. gimnazja;
 - c. ponadpodstawowe, w tym policealne.
3. Uczelnie.

Szkoły dla dzieci i młodzieży (łącznie ze specjalnymi) obejmują:

1. Szkoły podstawowe, w tym szkoły filialne, szkoły artystyczne niedające uprawnień zawodowych, realizujące jednocześnie program szkoły podstawowej.
2. Gimnazja dla dzieci i młodzieży (funkcjonujące do roku szkolnego 2018/19).
3. Szkoły ponadpodstawowe:
 - a. 3-letnie szkoły specjalne przysposabiające do pracy;
 - b. 3-letnie branżowe szkoły I stopnia (do roku szkolnego 2016/17 2-, 3-letnie zasadnicze szkoły zawodowe);
 - c. 2-letnie branżowe szkoły II stopnia;
 - d. 4-letnie licea ogólnokształcące (do roku szkolnego 2018/19 szkoły 3-letnie);
 - e. 5-letnie technika (do roku szkolnego 2018/19 szkoły 4-letnie);
 - f. ogólnokształcące szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe (bez szkół specjalnych), które prezentuje się z wyłączeniem szkół realizujących wyłącznie kształcenie artystyczne;
 - g. funkcjonujące do roku szkolnego 2013/14 3-letnie licea profilowane oraz 2-letnie uzupełniające licea ogólnokształcące i 3-letnie technika uzupełniające dla absolwentów zasadniczych szkół zawodowych.

Szkoły policealne – kształtujące w formie dziennej, wieczorowej, zaocznej i stacjonarnej – obejmują:

1. Szkoły policealne (1-, 1,5- lub 2-letnie), łącznie ze szkołami specjalnymi.

2. Kolegia pracowników służb społecznych (3-letnie) – od roku szkolnego 2005/06.
3. Funkcjonujące do roku szkolnego 2015/16 nauczycielskie kolegia języków obcych (3-letnie) i kolegia nauczycielskie (3-letnie), w których absolwentom nie nadawano tytułu licencjata.

Uczelnie realizują kształcenie w formie studiów stacjonarnych (do roku akademickiego 2005/06 – dziennych) i niestacjonarnych (do roku akademickiego 2005/06 – wieczorowych, zaocznych i eksternistycznych). Informacje z zakresu uczelni:

1. Do roku akademickiego 2015/16 podawano łącznie z nauczycielskimi kolegiami języków obcych i kolegiami nauczycielskimi, w których absolwentom nadawano tytuł licencjata.
2. Obejmują cudzoziemców studiujących w Polsce (w tym studiujących w jednostkach zamiejscowych polskich uczelni za granicą).
3. Nie obejmują Polaków studiujących za granicą (z wyjątkiem osób studiujących w jednostkach zamiejscowych polskich uczelni za granicą).

Prezentowane informacje, z wyjątkiem danych o uczelniach, opracowano na podstawie systemu informacji oświatowej administrowanego przez Ministerstwo Edukacji i Nauki.

Od roku akademickiego 2017/18 dane o uczelniach, z wyjątkiem danych o części uczelni prowadzonych przez kościoły i inne związki wyznaniowe, opracowano na podstawie Zintegrowanego Systemu Informacji o Nauce i Szkolnictwie Wyższym POL-on administrowanego przez Ministerstwo Edukacji i Nauki.

Placówki wychowania przedszkolnego obejmują przedszkola (łącznie ze specjalnymi), oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych, zespoły wychowania przedszkolnego i punkty przedszkolne: od roku szkolnego 2004/05 dzieci 6-letnie są objęte obowiązkiem odbycia rocznego przygotowania przedszkolnego w placówkach wychowania przedszkolnego, z wyjątkiem lat szkolnych 2011/12–2015/16, w których dotyczyło to dzieci 5-letnich.

Ochrona zdrowia i pomoc społeczna

Dane o **łóżkach w szpitalach ogólnych** dotyczą łóżek znajdujących się stale w salach dla pacjentów, zajętych przez chorych lub przygotowanych na ich przyjęcie; nie obejmują miejsc dziennych na oddziałach szpitalnych.

Dane o **aptekach ogólnodostępnych** nie obejmują aptek działających w strukturze i na potrzeby szpitali.

Punkty apteczne są to ogólnodostępne punkty sprzedaży leków gotowych, których asortyment jest ściśle określony. Powinny być one usytuowane na terenach wiejskich.

Dane o **domach i zakładach pomocy społecznej** dotyczą placówek, dla których organami prowadzącymi są: jednostki samorządu terytorialnego, stowarzyszenia, organizacje społeczne, kościoły i związki wyznaniowe, fundacje, osoby fizyczne i prawne.

Środowiskowa pomoc społeczna to pomoc świadczona na podstawie ustawy o pomocy społecznej przez lokalny (gminny, miejski, miejsko-wiejski) ośrodek pomocy społecznej w ramach zadań zleconych i własnych gminy, dla gospodarstw domowych i osób zamieszkałych na obszarze działania gminy. W miastach na prawach powiatu miejski ośrodek pomocy społecznej, oprócz zadań gminy, realizuje także zadania powiatu. W tych przypadkach ujmuje się dane tylko z zakresu zadań gminy. Środowiskowa pomoc społeczna jest zasadniczą (obok form stacjonarnych) częścią systemu pomocy społecznej jako instytucji polityki społecznej państwa.

Kultura. Turystyka

Placówki biblioteczne obejmują biblioteki publiczne, filie oraz punkty biblioteczne.

Stan księgozbioru (zbiór obejmujący książki i broszury oraz gazety i czasopisma) liczony jest w woluminach, tzn. w liczbie jednostek oprawionych w okładkę i posiadających samodzielną sygnaturę.

Wśród **obiektów wpisanych do rejestru zabytków** wyodrębniono następujące kategorie:

- urbanistyka (założenia przestrzenne) – układy urbanistyczne, ruralistyczne, dzielnice i osiedla, place i ulice (jako wnętrza urbanistyczne), strefy ochrony konserwatorskiej krajobrazu,
- sakralne (obiekty sakralne) – kościoły różnych wyznań, dzwonnice, kaplice, kaplice cmentarne, kapliczki przydrożne, figury,
- obronne (obiekty budownictwa obronnego) – mury obronne, bramy miejskie i forteczne, forty, arsenały, kordegardy, barbakany, bastiony, baszty,
- publiczne (budowle użyteczności publicznej) – siedziby władz, szkoły i internaty, banki, poczty, hotele i pensjonaty, teatry i kina, dworce kolejowe, szpitale i zakłady opiekuńcze, budynki administracyjne, hale widowiskowo-sportowe, kasyna, koszary i więzienia,
- zieleń – parki pałacowe i dworskie, ogrody dworskie, ogrody willowe (jako elementy komponowanych założeń), parki miejskie, aleje,
- folwarczne (zabudowa folwarczna) – oficyny mieszkalne i gospodarcze (w zespołach), budynki inwentarskie (w zespołach), budynki produkcyjne (w zespołach), budynki mieszkalno-użytkowe pracowników folwarcznych (czworaki, domki ogrodnika, leśniczego, doktora itp.), pojedyncze obiekty pozostałe po zespołach folwarcznych, spichlerze, magazyny,
- mieszkalne (domy mieszkalne) – domy, kamienice, chałupy wiejskie, pałace i dwory miejskie, plebanie, wikariaty i organistówki, klasztory, oficyny mieszkalne, domy w osiedlach (wyszczególnione w decyzjach przestrzennych), domy w osiedlach robotniczych (wpisane w zespołach przestrzennych),
- gospodarcze (budynki gospodarcze) – wszelkie pojedyncze obiekty gospodarskie w zagrodach wiejskich, spichlerze, magazyny jako obiekty samoistne poza zespołami folwarcznymi, budynki pomocnicze w obiektach użyteczności publicznej i domach mieszkalnych oraz w zakładach przemysłowych,
- przemysłowe (budownictwo przemysłowe) – zakłady przemysłowe, hale produkcyjne w zespołach fabrycznych, warsztaty, obiekty towarzyszące, parowozownie, kotłownie, wieże szybowe w kopalniach, pojedyncze budynki produkcyjne niezwiązane z zespołami folwarcznymi (kuźnie, olejarnie itp.), młyny, wiatraki, urządzenia hydrotechniczne, wodociągowe wieże ciśnień, mosty i wiadukty, elektrownie, gazownie i wodociągi,
- cmentarze – cmentarze komunalne, wojenne, wyznaniowe, kwatery cmentarne, pojedyncze groby i mogiły, mauzolea,
- zamki,
- pałace – pałace wiejskie (ośrodki dóbr), pałace miejskie (w zespołach rezydencjonalnych),
- dwory – dwory wiejskie (ośrodki dóbr), dwory podmiejskie (w zespołach rezydencjonalnych), dwory obronne (wieże mieszkalne),
- inne – ogrodzenia, bramy, łączniki, piwnice, pomniki, fontanny i studnie, mała architektura parkowa (altany, grotty, pawilony) i inne.

Dane dotyczące **ruchu granicznego** obejmują wyłącznie granice Polski będące jednocześnie zewnętrznymi granicami strefy Schengen. Polska stała się częścią strefy Schengen z dniem 21 grudnia 2007 r.

Baza noclegowa turystyki dotyczy turystycznych obiektów noclegowych, tj. obejmuje obiekty hotelowe i pozostałe obiekty (od 2011 r. posiadające 10 i więcej miejsc noclegowych; do 2010 r. bez pokoi gościnnych i kwater agroturystycznych).

W informacjach o **obiektach i miejscach noclegowych turystyki** nie uwzględnia się obiektów i miejsc w obiektach przejściowo nieczynnych z powodu przebudowy, remontu itp.

Droga dla rowerów to droga lub jej część przeznaczona do ruchu rowerów, oznaczona odpowiednimi znakami drogowymi; droga dla rowerów jest oddzielona od innych dróg lub jezdni tej samej drogi konstrukcyjnie lub za pomocą urządzeń bezpieczeństwa ruchu drogowego.

Dane uwzględniają długość dróg dla rowerów będących odpowiednio w obszarze właściwości gminy, starostwa i urzędu marszałkowskiego (bez długości szlaków rowerowych), czyli: samodzielnych dróg dla rowerów (położonych w pasie drogi); dróg wydzielonych z jezdni; dróg wydzielonych z chodnika; dróg zawartych w ciągach pieszo-rowerowych. Za długość dróg dla rowerów należy uważać długość dróg przebiegających w jednym kierunku. Długość dróg położonych po dwóch stronach drogi jest liczona odrębnie. Ujęto drogi służące głównie do celów komunikacyjnych, natomiast nie ujęto dróg służących do celów turystycznych, tzw. szlaków rowerowych (np. położonych w lesie).

Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON

Prezentowane dane dotyczące **podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON** obejmują osoby prawne, jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, zaklasyfikowane do poszczególnych działów PKD 2007 według przeważającego rodzaju działalności.

Krajowy rejestr urzędowy podmiotów gospodarki narodowej, zwany dalej rejestrem REGON, jest rejestrem administracyjnym prowadzonym przez Prezesa GUS. Zasady prowadzenia rejestru określają przepisy ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (Dz. U. z 2023 r. poz. 773) oraz przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 listopada 2015 r. w sprawie sposobu i metodologii prowadzenia i aktualizacji krajowego rejestru urzędowego podmiotów gospodarki narodowej, wzorów wniosków, ankiet i zaświadczeń (Dz. U. poz. 2009, z późn. zm.).

Podstawową funkcją rejestru REGON jest identyfikowanie podmiotów gospodarki narodowej, co jest realizowane poprzez nadawanie im unikatowych numerów identyfikacyjnych.